

Nr 109

Kungl. Maj:ts proposition om den framtida organisationen av växtskyddsverksamheten; given den 8 mars 1974.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden, föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

CARL GUSTAF

SVANTE LUNDKVIST

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag om den framtida organisationen av växtskyddsverksamheten. Huvuddelen av växtskyddsanstaltens verksamhet, forskning och försök, föreslås bli integrerad med lantbrukshögskolan. Inspektionsverksamheten blir överförd till lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna. Rådgivnings- och informationsfrågorna blir fördelade mellan sistnämnda organ och högskolan. Förslaget innebär att växtskyddsanstalten upphör som särskild myndighet och att verksamheten förläggs till Uppsala, Alnarp och Jönköping.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet den 8 mars 1974.

Närvarande: statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena ANDERSSON, statsråden STRÄNG, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, FELDT, SIGURDSEN, GUSTAFSSON, ZACHRISSON.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Lundkvist, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *den framtida organisationen av växtskyddsverksamheten* och anför.

Inledning

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 juni 1971 tillkallades särskilda sakkunniga¹ med uppdrag att utreda frågor rörande kontrollanstalterna på jordbrukets område. De sakkunniga antog benämningen utredningen om kontrollanstalterna på jordbrukets område. Den 21 september 1973 har utredningen avlämnat delbetänkandet (Ds Jo 1973: 5) *Den framtida växtskyddsverksamheten*.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av statskontoret, riksrevisionsverket (RRV), generaltullstyrelsen, byggnadsstyrelsen, lantbruksstyrelsen efter hörande av vissa lantbruksnämnder, skogsstyrelsen, statens livsmedelsverk, statens centrala frökontrollanstalt, statens växtskyddsanstalt, statens lantbrukskemiska laboratorium, statens maskinprovningar, statens plantskolenämnd, lantbrukshögskolan, skogshögskolan, statens naturvårdsverk efter hörande av produktkontrollnämnden, Föreningen Bekämpningsmedelsleverantörer, Föreningen Sveriges bekämpningsmedelsindustri, Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Svenska lantmännens riksförbund, Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund, Svenska plantskolornas riksförbund, Sveriges yrkesfruktodlares riksförbund, Sveriges utsädesförening, W. Weibull AB, Svenska lantarbetareförbundet och Sveriges akademikers centralorganisation (SACO). Några remissinstanser har bifogat yttranden från sammanslutningar m. fl. Yttranden har dessutom inkommit från vissa sammanslutningar. Tjänstemännens centralorganisation (TCO) har avstått från att yttra sig.

¹ Generaldirektören Ingvar Widén, ordförande, departementsrådet Bo Hedström, rektorn Lennart Hjelm, riksdagsledamoten Filip Johansson, direktören Göran Kuylenstjerna och f. d. riksdagsledamoten Erik Mossberger.

Nuvarande ordning

Statens växtskyddsanstalt tillkom år 1932. Anstalten är förlagd till Solna och har dessutom filialer i Åkarp, Röbbäcksdalen, Linköping, Kalmar och Skara. De tre sistnämnda är s. k. enmansfilialer. Vid huvudanstalten finns, förutom kansli, en botanisk avdelning, en zoologisk avdelning, en inspektionsavdelning, en upplysningsavdelning och en kemisk avdelning.

Växtskyddsanstalten är centralt statligt organ för uppgifter på växtskyddets område samt för åtgärder till skydd av vegetabiliska produkter.

Uppgifterna för anstalten är att bedriva vetenskaplig forskning i samråd med lantbrukshögskolan och praktiska försök med syfte att ge den inhemska växtodlingen inom jordbruk och trädgårdsskötsel skydd mot sjukdomar och skador som orsakas av virus, växter eller djur eller som är av fysiogen art. Anstalten skall göra utredningar och undersökningar om sådan skadegörelse på lagrade vegetabiliska produkter och därav beredda livsmedel som orsakas av insekter och andra lägre djur och av lägre växter samt om medlen att förekomma och hejda sådan skadegörelse. Vidare skall anstalten verkställa kontroll och inspektion på växtskyddets område samt lämna råd och anvisningar i ämnen, som tillhör anstaltens ämnesområde. Forsknings- och försöksverksamheten bör företrädesvis avse problem av mera omedelbar praktisk betydelse för jordbruket. Resurserna fördelar sig med 60 % på forskning och försök, 20 % på inspektion och 20 % på upplysning.

Växtskyddsanstalten leds av en styrelse. I denna ingår anstaltens förståndare och sex andra ledamöter som utses av Kungl. Maj:t. I styrelsen ingår företrädare för det praktiska jordbruket och trädgårdsnäringen.

Anstalten har 110 anställda, varav 38 är handläggande och 72 övrig personal. Anslaget till statens växtskyddsanstalt uppgår för budgetåret 1973/74 till 7 910 000 kr. Inkomster av avgifter för växtskyddsinspektion m. m. vilka redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas för budgetåret 1973/74 till 2 273 000 kr.

På botaniska avdelningen undersöks, utreds och prövas medel och metoder för att förekomma och hejda sådana sjukdomar och skador på odlade växter som orsakas av virus, bakterier och svampar eller är av fysiogen art (köldskador, immissionsskador m. m.). Till verksamheten hör prövning av kemiska bekämpningsmedels effekt på dessa skadegörare samt resistensbiologisk forskning.

På zoologiska avdelningen undersöks, utreds och prövas medel och metoder för att förekomma och hejda sådana sjukdomar och skador på odlade växter och vegetabiliska produkter som orsakas av djur (t.ex. nematoder, insekter, kvalster och sorkar). Till verksamheten hör pröv-

ning av kemiska bekämpningsmedels effekt på nämnda skadegörare samt resistensbiologisk forskning.

De undersökningar som utförs vid kemiska avdelningen avser utveckling av metoder för analys av bekämpningsmedelsrester samt analys av prover från anstaltens försök. Dessutom analyseras på uppdrag av livsmedelsverket handelsprover av frukt och grönsaker på deras innehåll av organiska fosforpesticider. Avdelningen utför också analyser på uppdrag från allmänheten och vissa institutioner.

Upplysningsavdelningen sysslar med diagnostisering av insända prov samt information till näringsutövare och allmänhet. Informationen består bl. a. av att besvara förfrågningar från odlare om sjukdomar och skadedjur samt om deras bekämpning. Dessutom medverkar avdelningen i kurser för konsulenter, lärare och odlare samt i fackpressen, radio och television.

Kontroll och inspektion på växtskyddsområdet handläggs av inspektionsavdelningen. Avdelningens centrala ledning, som är placerad vid huvudanstalten i Solna, har samordnande uppgifter och handlägger alla frågor med utlandet rörande inspektionsärenden. I de fyra största importhamnarna (Göteborg, Helsingborg, Malmö och Stockholm) finns fasta växtinspektioner som i regel har lokaler i anslutning till tullstationerna. För inspektion på andra orter anlitas extra inspektörer.

Inspektionsarbetet indelas i inre och yttre inspektion. Den inre inspektionen skall bevaka och motverka utbredningen av särskilt farliga skadegörare inom landet (potatiskräfta, potatiscystnematod, ringröta och koloradoskalbagge på potatis samt blodlus på äpple). Bekämpningen regleras av växtskyddslagen. Vid import skall den yttre inspektionen genom kontroll av sundheten hos växter och växtprodukter hindra införandet av sådana skadegörare som kan vålla allvarliga skador på inhemsk växtodling (t. ex. koloradoskalbagge och päronpest). Vidare skall den kontrollera exporten av växter och växtdelar. Vid sidan härav utförs på uppdrag av statens plantskolenämnd kvalitetskontroll vid import av fruktträd, bärbuskar och fruktträdgrundstammar.

Vid filialerna bedrivs rådgivnings- och upplysningsverksamhet i samverkan med huvudanstaltens avdelningar samt andra myndigheter och organisationer. Filialerna deltar också i inspektionsarbetet samt bedriver lokal forsknings- och försöksverksamhet.

Växtskyddsanstaltens forsknings- och försöksverksamhet syftar till att effektivisera skyddet mot skadegörare på jordbruks- och trädgårdsväxter samt produkter som härrör från sådana växter. Verksamheten består i att klarlägga olika skadegörarens levnadsförhållanden, uppträdande och ekonomiska betydelse samt att utprova skyddsåtgärder, som är både ekonomiskt försvarbara och från miljösynpunkt acceptabla.

De botaniska, zoologiska och kemiska avdelningarna ägnar sig i huvudsak åt forskning och försök, men även filialerna gör detta i stor utsträckning. Förslag om forsknings- och försöksprojekt utarbetas varje år och godkänns av styrelserna för växtskyddsanstalten och lantbrukshögskolan.

Anstalten skall genom sin forskning följa utvecklingen av nya bekämpningsmedel och alternativa metoder för växtskydd. Syftet med prövningen av olika preparat är att ge data om dessas effekt mot växtsjukdomar och skadedjur samt inverkan på miljön. Resultaten ligger främst till grund för rådgivningen på växtskyddsområdet. Växtskyddsanstaltens prövning av bekämpningsmedel sker huvudsakligen på eget initiativ, men mot avgift kan även utomstående, t. ex. bekämpningsmedelsfirmor, få prövningar utförda vid anstalten.

Närliggande verksamhet utanför växtskyddsanstalten. År 1949 inrättades vid lantbrukshögskolan en institution för växtsjukdomslära vars namn år 1962 ändrades till institutionen för växtpatologi. Dessförinnan var den högre undervisningen om lantbruksväxternas sjukdomar och de för lantbruket skadliga insekterna inordnad under institutionen för växtodlingslära och leddes av personal från statens växtskyddsanstalt. Vid växtpatologiska institutionen bedrivs undervisning och forskning inom såväl den botaniska som den zoologiska delen av växtpatologin. Forskningen koncentreras på problem av grundläggande karaktär. Huvudinriktningen är utredningar angående alternativ till kemiska bekämpningsmedel. Undersökningar bedrivs rörande virus- och svampsjukdomar samt insekter och nematoder. Försöksavdelningen för trädgårdsodlingens växtpatologi arbetar bl. a. med virusjukdomar och med framställning av friskt material av vissa trädgårdsväxter.

Växtpatologiska institutionen har kontinuerliga kontakter med växtskyddsanstalten. Viss utrustning vid institutionen utnyttjas av anstalten. Institutionens prefekt är ledamot i anstaltens styrelse. Tjänstemän vid växtskyddsanstalten undervisar vid institutionen. De studerandes specialpraktik och examensarbeten förläggs ofta till anstalten, vilken även tillhandahåller visst undervisningsmaterial. Även delar av lantbrukshögskolans fältförsöksverksamhet på växtodlingsområdet är av betydelse från växtskyddssynpunkt. Växtskyddsanstalten medverkar i viss utsträckning i denna fältförsöksverksamhet bl. a. genom bistånd vid fastställande av angrepp av sjukdomar och skadedjur.

Vid skogshögskolan bedrivs forskning med anknytning till växtskydd vid institutionerna för skogsbotanik, skogszoologi, skogsgenetik, skogsföryngring och virkeslära. Forskningen vid de två förstnämnda har samma karaktär som den vid växtskyddsanstalten. I samband med högskolans omlokalisering kommer denna forskning och delar av nämnda institutioner att förläggas till Uppsala i anslutning till lantbrukshögskolan.

Vid institutionen för skogszoologi bedrivs undersökningar rörande bl. a. smågnagare och skyddet av skog och skogsprodukter mot insekts-skador, varvid såväl förebyggande som direkt bekämpande medel och metoder behandlas liksom biologisk bekämpning.

Vid institutionen för skogsbotanik är målet för forskningen bl. a. att skydda skogsträd och skogsplantor mot parasitsvampar. Detta sker genom grundforskning och tillämpad forskning i anslutning till bekämpning av skador, upplysning och rådgivning, uppsikt över importbestämmer rörande skogsträdsplantor, ympar eller andra växtdelar och jord samt dispensgivning av import av visst sådant material för speciella ändamål.

Vid Lunds universitet har nyligen en insektspatologisk laboratoricavdelning etablerats inom zoologiska institutionen. Institutionen utför vissa undersökningar i samarbete med växtskyddsanstalten. En viktig del av forskningsarbetet består i att leta efter lämpliga sjukdomsalstrare på insekter. Från institutionens sida framhålls att ett samarbete mellan växtskydd och insektspatologi är en nödvändig förutsättning för utvecklandet av användbara mikrobiologiska bekämpningsmetoder.

Forskningen vid entomologiska avdelningen, Uppsala universitet, är också av intresse i detta sammanhang.

Lantbruksnämndernas uppgifter på växtskyddsområdet avser främst rådgivning och inspektion. Rådgivningen sker i form av kurser, fältvandringar, artiklar i tidningar och tidskrifter samt genom enskild rådgivning. I många fall behandlas växtskydd i samband med annan växtodlingsrådgivning. I de län som saknar växtskyddsfilial svarar nämndernas egen personal praktiskt taget helt för verksamheten.

Internationella överenskommelser. Sverige är bundet av internationella överenskommelser på växtskyddsområdet genom anslutningen till 1951 års internationella växtskyddskonvention och anslutningen år 1953 till Europeiska växtskyddsorganisationen (European and Mediterranean Plant Protection Organization, EPPO).

Genom anslutningen till växtskyddskonventionen har Sverige åtagit sig att upprätthålla en officiell växtskyddsorganisation som svarar för inspektion, att sprida upplysning om växtskyddsfrågor samt att främja forskning och undersökningar inom växtskyddsområdet. Den europeiska växtskyddsorganisationens syfte är främst att bekämpa vissa svårare skadedjur och sjukdomar, som angriper växter och vegetabiliska produkter inom det internationella varuutbytet. Organisationen ger medlemsstaterna råd i tekniska och administrativa frågor samt informerar om växtskyddssituationen i de anslutna länderna.

Tidigare utredningar och beslut om växtskyddsanstalten. Lokaliseringsutredningen rörande statlig verksamhet föreslog år 1959 i betänkandet Lokaliseringen av statens växtskyddsanstalt (stencil) att statens växtskyddsanstalt borde flyttas från Bergshamraområdet i Solna till Uppsala eller dess omedelbara närhet.

I prop. 1960:120 med förslag i fråga om lokaliseringen av vissa statliga institutioner m. m. framhöll chefen för finansdepartementet bl. a. att det fick anses uteslutet att området i Bergshamra på längre sikt kunde disponeras av växtskyddsanstalten, eftersom marken var alltför värdefull för att rådande låga exploateringsgrad skulle kunna te sig försvarlig. Riksdagen fattade beslut (SU 1960: 127 och 147, rskr 1960: 336) om att växtskyddsanstalten, liksom även statens centrala frökontrollanstalt, skulle flytta från Stockholmsområdet. Med hänsyn till att det vid remissbehandlingen kommit fram synpunkter rörande bl. a. valet av förläggningsort tillsattes en ny utredning. Det förutsattes därvid att växtskyddsanstalten skulle förläggas till Mellansverige.

Den sålunda tillsatta utredningen rörande vissa jordbruksanstalters förläggning föreslog i promemoria (Ds Jo 1962: 4) med förslag rörande ny lokalisering av statens centrala frökontrollanstalt och statens växtskyddsanstalt att växtskyddsanstalten skulle förläggas till Stora Djurgården i Uppsala. Vid remissbehandlingen av förslaget ansåg några remissinstanser att anstalten alltjämt borde ligga kvar i Stockholm, medan flertalet tillstyrkte utflyttning. Av sistnämnda remissinstanser ville 14 ha anstalten förlagd till Uppsala och 7 till Linköping. De remissinstanser som tillstyrkte förflyttning till Uppsala gjorde detta främst med hänsyn till den samordning med lantbrukshögskolans verksamhet som därigenom blev möjlig.

I 1963 års statsverksproposition (prop. 1963: 1 bil. 11 s. 158, JoU 1963: 1, rskr 1963: 9) anmäldes utredningsförslaget. Dåvarande chefen för jordbruksdepartementet föreslog därvid att växtskyddsanstalten skulle behålla sin förläggning i Solna under ytterligare minst tio år.

År 1967 uppdrog Kungl. Maj:t åt lokal- och utrustningsprogramkommittén för jordbrukets högskolor att undersöka möjligheterna att förlägga statens växtskyddsanstalts Skånefilial till Alnarp samt att jämföra de båda förläggningsalternativen Stora Råby och Alnarp ur lämplighets- och kostnadssynpunkt. Om kommittén fann det angeläget kunde ytterligare alternativ övervägas. I sammanhanget borde även beaktas frågan om förläggning av anstaltens huvudinstitution på längre sikt.

I sitt betänkande (Ds Jo 1969: 5) Växtskyddsanstaltens lokalisering konstaterade kommittén att den hade att arbeta utifrån förutsättningen att den dåvarande organisationen skulle bestå. Det var en förutsättning, som emellertid kunde komma att ändras i framtiden. Likväl ansåg sig kommittén kunna framlägga förslag till lokalisering av anstalten eftersom den ansåg att växtskyddets lokalisering borde bestämmas dels av

odlingens förläggning, dels av det fackliga kontaktbehovet med närbesläktad verksamhet. Eftersom kommittén ansåg att dessa faktorer inte skulle komma att ändras genom en förändrad organisationsstruktur bedömdes den föreslagna lokaliseringen stå sig även om den administrativa anknypningen av växtskyddet och dess organisatoriska uppbyggnad senare skulle ändras.

Kommitténs förslag innebar att växtskyddsanstaltens resurser vid huvudanstalten i Solna och vid filialen i Åkarp, Skåne, skulle förläggas till två växtskyddscentra, Alnarp (ca 2/3 av resurserna) och Ultuna (ca 1/3 av resurserna). Genom denna förläggning bedömdes växtskyddet få optimala förutsättningar för service gentemot växtodlingen och trädgårdsodlingen i landet. Samtidigt bedömdes bästa möjliga förutsättningar föreligga för kontakt, samverkan och gemensamt resursutnyttjande med övrig forskning och försöksverksamhet på växtodlings- och trädgårdsområdena. Växtskyddsanstaltens filialer berördes inte av förslaget. Dessutom föreslog kommittén att växtskyddsverksamhetens interna organisation borde prövas i samband med omfördelningen av resurserna.

Sammanlagt 28 remissinstanser yttrade sig över förslaget. Av dessa biträdde 25 i huvudsak utredningens förslag. Statskontoret, riksrevisionsverket, lantbruksstyrelsen, lantbrukshögskolan och statens centrala frökontrollanstalt understödde behovet av en översyn av anstaltens organisation.

Betänkandet jämte remissyttrandena har överlämnats till utredningen om kontrollanstalterna på jordbrukets område.

Utredningen

Rörande det framtida behovet av växtskydd anför utredningen om kontrollanstalterna på jordbrukets område att på sikt en viss ökning kan förväntas. Det beror bl. a. på en fortsatt specialisering inom växtodlingen som leder till ökad ensidighet i odlingen. Härav följer att växtföljdsparasiterna även i framtiden kommer att inta en central plats i växtskyddsarbetet. Även inom trädgårdsnäringen väntas framdeles betydande och möjligen ökande växtskyddsinsatser.

Utredningen har gjort vissa uppskattningar av växtskyddsbehovet i olika delar av landet. Beräkningarna, som baseras på skördevärden och s. k. växtskyddskoefficienter, visar att av behovet faller 52 % på södra (F-, G-, H-, I-, K-, L-, M- och N-län), 28 % på östra (B-, C-, D-, E-, T-, W- och X-län), 16 % på västra (O-, P-, R- och S-län) samt 4 % på norra försöksdistriktet (Y-, Z-, AC- och BD-län). Drygt hälften av behovet avser stråsäd och 20 % trädgårdsväxter.

Behovet av en intensiv forsknings- och försöksverk-

s a m h e t inom växtskyddet är enligt utredningens mening av flera skäl stort. Inom växtskyddssektorn används f. n. bekämpningsmedel, som från miljövårdssynpunkt inte är tillfredsställande. Den syn på vår yttre miljö som växt fram på senare år har medfört att växtskyddsforskningen delvis måst söka nya vägar för att nå sitt mål. Den tidigare i hög grad på kemisk bekämpning inriktade verksamheten har i viss mån ersatts med ekologiskt lämpligare metoder däribland odling av resistent växtsorter. Behovet av forskning och försök rörande kemiska bekämpningsmedel kommer att finnas kvar även i framtiden. Verksamheten kommer främst att behöva inriktas på att ersätta svårnedbrytbara eller starkt giftiga kemiska bekämpningsmedel med sådana som är mindre farliga. Bekämpningsmedelsprovning kommer således även framdeles att vara en väsentlig del av verksamheten. Behovet accentueras av miljöskyddslagstiftningens krav på bekämpningsmedlen. Utredningen nämner i detta sammanhang också det ökade behov som kommer att föreligga av att restanalyser regelmässigt utförs i samband med provningen.

Utredningen erinrar om att vid FN:s miljövårdskonferens i Stockholm år 1972 antogs flera resolutioner, som har direkt anknytning till forskning och försöksverksamhet på växtskyddsområdet. Inte minst mot bakgrund av dessa resolutioner kan det förväntas att växtskyddsforskningen lång tid framöver kommer att vara inriktad på att tillgodose miljövårdssidans önskemål och krav.

Enligt utredningens mening är det en väsentlig uppgift för forskningen att klarlägga när bekämpning är nödvändig. För många skadegörare är fortfarande kunskapsunderlaget därvidlag otillräckligt, vilket är betänkligt från både ekonomisk och miljömässig synpunkt. I strävandena att minska den kemiska bekämpningens negativa verkningar intar utvecklingen av integrerade bekämpningsprogram en framskjuten ställning. Målet är ett välbalanserat system av kemiska och andra åtgärder med stark effekt på skadegörarna men utan inverkan på faunan i övrigt.

Odlingstekniska skyddsåtgärder är av utomordentlig betydelse i kampen mot många skadegörare. Hur t. ex. växtföljd och gödning inverkar på förekomst och skadegörelse av växtparasiter är på många punkter ännu outrett. Det är angeläget att denna forskning intensifieras och sker i samarbete mellan växtskydds- och växtodlingsexperter. Biologisk bekämpning — utnyttjandet av predatorer, parasiter eller patogener för bekämpningsändamål — är ett annat viktigt område.

Utredningen framhåller att odling av resistent växtsorter i flera fall är ett utmärkt alternativ till kemisk bekämpning. Sedan 1950-talet har växtskyddsanstalten samarbetat med växtförädlingsinstitutioner i arbetet på att få fram nya sorter av olika växtslag med resistens mot angrepp av skadegörare. Denna verksamhet får under kommande år tillmätas allt större vikt.

En form av giftfritt skydd mot växtvirus är urval av friskt plantmaterial. Den officiella utsädeskontrollen av potatis är ett verksamt medel mot virussjukdomar i denna gröda. En lång rad av våra vegetativt förökade fruktträd, bärbuskar och prydnadsväxter är emellertid totalt virusinfekterade. Även i dessa fall föreligger dock som regel möjlighet att sanera odlingsmaterialet och dra upp virusfria kloner. Efterfrågan på friskt plantmaterial kan förväntas bli stor. Det är enligt utredningen angeläget att forskning och försök kan bidra till att tillgodose dessa behov.

Utvecklingen inom trädgårdsnäringen har gått mot en centralisering av lagerhållningen av olika växtprodukter, såsom frukt, potatis, rödbetor, morötter, kål och lök. Eftersom det till stor del rör sig om produkter med hög vattenhalt är risken för rötter genom bakterier eller svampar ofta betydande. De stora ekonomiska värden, som det här rör sig om, gör det angeläget att lagringsförlusterna nedbringas så långt det är möjligt. Frågorna är i många fall helt nya och erforderliga specialkunskaper saknas. Behovet av grundläggande utredningar och praktiska försök anser utredningen vara stort.

Bestämmelserna för **i n s p e k t i o n s v e r k s a m h e t e n** är baserade på internationella överenskommelser samt behovet av skydd mot vissa betydelsefulla skadegörare inom den svenska växtodlingen. Som exempel på faktorer som inverkar på det framtida behovet av växtinspektion nämner utredningen förändringar i den fytosanitära situationen, dvs. läget beträffande växtsjukdomar och växtskadegörare inom och utom vårt land samt den inhemska produktionens utveckling och efterfrågeutvecklingen för trädgårdsprodukter. Andra faktorer är internationella åtaganden på växtskyddsområdet samt utvecklingen av Sveriges samarbete med den europeiska gemensamma marknaden. Dessutom föreligger krav på rests substansundersökningar av inhemska och importerade livsmedel.

Det ökade handelsutbytet med växter och växtprodukter har enligt utredningen medfört en snabb spridning över stora avstånd av många växtparasiter, som därvid fått en helt förändrad ekonomisk betydelse. Även en ökad handel och transport inom landet av trädgårds- och jordbruksprodukter innebär en större risk för spridning av växtskadegörare. Många av dessa erbjuder dessutom goda utbredningsmöjligheter genom den ökade specialiseringen inom all växtodling.

Det framtida behovet av växtinspektion kommer därför enligt utredningens mening sannolikt att öka. Speciellt kan behovet av resurser bli större för övervakning av karantänsodlingar samt för uppföljning av inspektionskontrollen ute i odlingarna.

Konsumtionen av trädgårdsprodukter visar en fortlöpande stegring. Allt talar för att efterfrågeutvecklingen för prydnadsväxter följer samma mönster. Trots ökande svensk produktion kan importen av grönsa-

ker, frukt och bär beräknas stiga. En ökad import av förökningsmaterial av prydnadsväxter samt av plantskolematerial är också trolig, vilket talar för en ökad belastning på den yttre inspektionen.

Under senare år har man i allt fler länder krävt att tidigare ej certifikatbelagda varuslag skall åtföljas av sundhetscertifikat utfärdade av exportlandets växtskyddsmyndighet. Detta innebär att exportcertifiering i framtiden kan väntas kräva större arbetsinsats.

Utredningen nämner att de senaste åren sundhetstillståndet för vissa importerade varuslag har förbättrats till följd av bättre kontroll av vissa skadegörare. Samtidigt har det i Europa noterats ett ökat antal avvisningar av varusändningar som en följd av att halten bekämpningsmedelsrester överstigit de importerande ländernas toleransvärden. Detta förhållande behöver ej vara en följd av stegrad användning av kemiska bekämpningsmedel, utan kan vara en följd av en mer målmedveten undersökning av bekämpningsmedelsrester i frukt, bär och grönsaker. Ansvar för kontrollen av bekämpningsmedelsrester åvilar statens livsmedelsverk som för provtagningen anlitar växtskyddsanstalten.

I likhet med vad som gäller för övriga delar av växtskyddet är enligt utredningens mening behovet av rådgivning och upplysning beroende av odlingens utveckling samt av hur läget beträffande angrepp av sjukdomar och skadegörare på växter utvecklas. Den fortsatta omstruktureringen av växtodlingen inom jordbruket leder till en viss ökning i behovet av växtskyddsinsatser. Detta gäller inte minst rådgivningen till odlarna. Även inom trädgårdsnäringen väntas ett ökat behov av rådgivningsinsatser.

Utredningen understryker att det primära när det gäller information och rådgivning på växtskyddsområdet är att de yrkesverksamma kan er hålla upplysningar och råd. Bl. a. finns behov av massrådgivning i växtskyddsfrågor i form av t. ex. prognoser och varningar om befarade angrepp av skadegörare samt om vilka åtgärder odlaren bör vidta. Även om husbehovsodlingen av vissa produkter minskat, finns det ett stort behov för allmänheten att få råd och upplysningar i växtskyddsfrågor. I samband med förfrågningar från såväl yrkesodlaren som den mera amatörmässige odlaren kommer i framtiden liksom hittills att finnas behov av att diagnosticera insända prov. De rådgivare som sköter kontakterna med yrkesodlare och allmänhet måste dels ha en gedigen växtpatologisk utbildning och god praktisk erfarenhet, dels ha möjlighet att få information från den främsta vetenskapliga växtskyddsexperten i landet.

I fråga om växtskyddets samhällsekonomiska nytta framhåller utredningen att det inte är möjligt att lämna någon säker kalkyl för växtskyddets lönsamhet i Sverige. Kunskapsunderlaget är nämligen inte tillräckligt. Utredningen visar i stället några exempel på växtskyddsinsatsernas ekonomiska betydelse.

Korn- och vetesorter med resistens mot gräsmjöldagg har t. ex. framställts och upptagits till praktisk odling. Härigenom har miljontals kronor räddats åt odlarna. Sluttgiltigt är dock problemet med gräsmjöldagg ännu inte löst, eftersom resistensbrytande typer av svampen börjat uppträda.

Enligt en vid växtskyddsanstalten gjord utredning kan man räkna med att skördeförlusterna genom potatisbladmöglet, om bekämpning inte hade vidtagits, under den nämnda perioden skulle ha blivit ca 30 % per år i Södra Götaland, 15 à 20 % i Mälardalslän och 4 % i Norrlands kustland. Användning av högklassigt utsäde, högt uppdriven odlingsteknik och bekämpning genom besprutning med fungicider kompletterad med blastdödning före skörden har i den rationella potatisodlingen lett till att skadorna är obetydliga, uppskattningsvis på sin höjd en eller annan procent. Man kan räkna med att bladmögelsbekämpningen i genomsnitt ger en årlig nettovinst av flera tiotal miljoner kronor för landet i dess helhet.

Varmvattenbehandling är en lönsam metod för att få fram nematodfritt plantmaterial. Värmebehandling åtföljd av isolering av meristem — tillväxtvävnaden närmast skottspetsen — som därefter utnyttjas för uppdragning av nytt plantmaterial, har visat sig vara en värdefull saneringsåtgärd mot virus på vissa växtslag. Ängning av växthusjord är ofta en ekonomiskt välbefogad åtgärd, som tillämpas i stor skala.

Utsädesbetning av stråsäd mot sjukdomsframkallande svampar har i växtskyddsanstaltens försök gett inte bara en signifikant avkastningshöjande effekt utan även en variationsminskande verkan på skörden. Resultaten av hittills utförda inventeringar och försök antyder att betningen i genomsnitt förbättrar det årliga nettoutbytet med flera tiotal miljoner kronor. Betningens risker från ekologisk synpunkt har under senare år minskat, bl. a. genom viss övergång till kvicksilverfria betningsmedel.

En omfattande beredskap måste upprätthållas för att i möjligaste mån förhindra att farliga, i Sverige ännu inte uppträdande skadegörare får fast fot i landet. Vidare erfordras en övervakning av efterlevnaden av de bestämmelser som syftar till att hålla tillbaka vissa inom landet redan etablerade skadegörare. Att i siffror ange det samhällsekonomiska värdet av denna övervakning är f. n. inte möjligt. Om t. ex. koloradoskalbaggen skulle få vidsträckt utbredning inom landet måste man räkna med möjligheten att omfattande bekämpningsaktioner med kemiska medel blir nödvändiga. Inte bara med hänsyn till den ekonomiska aspekten utan även från miljöskyddssynpunkt skulle en sådan utveckling vara till skada för landet.

Mot bakgrund av bl. a. nämnda exempel drar utredningen slutsatsen att fortsatta och även ökade växtskyddsinsatser är klart samhällsekonomiskt motiverade.

Utredningen beräknar kostnaderna för den statliga växtskyddsverksamheten inom jordbruk och trädgårdsnäring till 10 milj. kr. per år. Fortsatta och på vissa punkter ökade statliga insatser i form av forskning, försök, information och kontroll inom växtskyddsområdet minskar näringarnas växtskyddskostnader. Om dessa är endast känt att de årliga inköpen av växtskyddsmedel belöper sig på ca 65 milj. kr. Totalt kan kostnaderna för växtskyddsåtgärder beräknas uppgå till en storleksordning av 100 milj. kr. per år. Ytterligare skäl för statliga insatser på området är att samhället numera ställer helt andra krav än tidigare på att växtskyddsåtgärderna anpassas efter vad som kan godtas från miljövardssynpunkt.

Målet för samhällets växtskyddsverksamhet bör enligt utredningens mening vara att med beaktande av samhällets krav på en god miljö och på livsmedlens beskaffenhet skydda berörda näringar mot skadegörare på nyttoväxter och vegetabiliska produkter genom att förebygga och hindra att sådana skadegörare införs och utbreder sig samt genom att främja åtgärder för deras bekämpande. Staten bör därför alltjämt sätta in resurser på forsknings- och försöksverksamhet, rådgivning samt kontroll med i stort sett oförändrad fördelning på de olika ändamålen. Utredningen har funnit att betydande förstärkningar av resurserna för främst försöksverksamheten behövs.

Forsknings- och försöksverksamheten på växtskyddsområdet bör enligt utredningen syfta till att klarlägga olika skadegörarens levnadsförhållanden, uppträdande och ekonomiska betydelse samt att utprova skyddsåtgärder, som är både ekonomiskt försvarbara och från livsmedelshygienisk synpunkt och miljösynpunkt acceptabla. Sådana områden som bör ägnas särskilt intresse är undersökningar om alternativa åtgärder till kemisk bekämpning. Eftersom detta bl. a. kan gälla odlings tekniska åtgärder erfordras ett nära samarbete med övrig forsknings- och försöksverksamhet inom lantbruk och trädgårdsbruk. Ökad satsning bör enligt utredningens mening vidare göras på det resistensbiologiska området samt på utvecklandet av metoder för biologisk och s. k. integrerad bekämpning.

Provning av bekämpningsmedel bör enligt utredningen alltjämt utföras i samband med försöksverksamheten. Syftet härmed är att få fram data om preparatens effekt mot växtsjukdomar och skadedjur inom jordbruket och trädgårdsnäringen samt mot skadegörare i spannmålslager och andra förråd av vegetabilier. Utredningen erinrar om att sedan den 1 juli 1973 kraven på provningen av bekämpningsmedlens effektivitet skärpts.

Växtskyddsrådgivningens syfte bör vara att ge yrkesutövare inom lantbruks- och trädgårdsnäringarna samt allmänheten ökade kunskaper i växtskydd samt snabb information om aktuella växtskyddsproblem. I anslutning härtill bör även i framtiden service lämnas med diagnosti-

sering av insända prov. Stora vinster kan göras om känd teknik i fråga om växtskydd tillämpas. Samtidigt kan också överflödiga användning av giftiga substanser undvikas. Det är därför mycket angeläget med en effektiv rådgivning till berörda näringar. Särskilt bör man inrikta sig på en väl utbyggd prognos- och varningstjänst, som gör det möjligt att sätta in åtgärder mot växtskadegörare vid rätt tidpunkt.

Kontrollen på växtskyddsområdet bör enligt utredningens mening ha samma syfte som hittills. Målet för den yttre inspektionen bör således vara dels att till vårt land inte införs växtskadegörare, som kan vålla allvarliga skador på inhemska odlingar eller på lagrade växtprodukter, dels att alla exporterade växter och växtdelar är friska och inte angripna av farligare skadegörare.

Den inre inspektionens uppgift bör vara att motverka vissa för växtodlingen farliga skadegörare inom landet. Enligt utredningen är det regionala behovet av resurser för den inre inspektionen i stora delar av landet inte täckt. Utöver en viss förstärkning av resurserna för att täcka denna brist behöver den inre inspektionen ha möjlighet att snabbt öka personella och andra insatser i fall av plötsligt påkommande invasioner av växtskadegörare.

Utredningen övergår därefter till frågan om organisationen av den framtida växtskyddsverksamheten.

Enligt direktiven skall utredningen behandla frågan om samordning av verksamheten vid växtskyddsanstalten samt statens centrala frökontrollanstalt, statens lantbrukskemiska laboratorium och statens maskinprovningar. En samordning avsågs framför allt kunna ge rationaliseringsvinster beträffande administration och teknisk service. Alternativt borde enligt direktiven administrativ samordning med annan närliggande verksamhet övervägas.

Vid bedömning av samordningsfrågan bör enligt utredningens mening prövas om berörda näringars väsentliga behov av provning och annan liknande service, som staten bör svara för, täcks bättre vid en organisatorisk samordning av verksamheten. Andra motiv för samordning kan vara att vissa ärendetyper eller slag av arbetsuppgifter behandlas av mer än ett av de nuvarande organen eller att dessa utför varandra närliggande uppgifter vars handläggning kräver nära samarbete. Vidare bör klargöras om något står att vinna på gemensamt utnyttjande av vissa resurser. Häremot får ställas de eventuella nackdelar som kan väntas följa av en sammanföring till en institution.

En organisatorisk sammanföring av kontrollanstalterna kan enligt utredningens mening inte motiveras enbart med hänvisning till de effektivitetsvinster i administrationen som kan uppnås. De administrativa vinsterna kan nämligen uppnås även på annat sätt än genom en sammanslagning av kontrollanstalterna, t. ex. genom att administrationen sammanförs med annat lämpligt organ. Först om en sammanföring av

anstalternas huvudsakliga verksamheter kan väntas ge sådana fördelar framför andra organisationslösningar att de tillsammans med rationaliseringsvinsterna i administrationen motiverar en sammanföring, bör den komma till stånd.

Utredningen framhåller att erforderlig tillsyn av att väsentliga behov av officiell provning och kontroll på lantbruksområdet tillgodoses torde ske genom lantbruksstyrelsens försorg. Av detta skäl är det inte motiverat med någon sammanslagning av anstalterna.

Utredningen framhåller vidare att även om anstalternas verksamhet delvis består av rutinmässig provning och analysering till nytta för jordbruk och trädgårdsnäring är arbetsuppgifterna tekniskt sett vitt skilda. Vissa beröringspunkter finns dock. Det största kontaktbehovet, om man begränsar sig till relationerna mellan kontrollanstalterna, föreligger mellan frökontrollanstalten och växtskyddsanstalten. Samarbetet har hittills kunnat ske smidigt genom att de båda anstalterna legat intill varandra. Kontaktbehovet mellan frökontrollanstalten och växtskyddsanstalten är större än det mellan de övriga anstalterna. Kontaktytorna mellan de båda anstalterna är relativt stora. Arbetsuppgifterna är likväl i stort sett väl definierade och åtskilda. Fullgörandet av vissa uppgifter underlättas om åtminstone en del av frökontrollanstalten förläggs i närheten av växtskyddsanstalten eller någon av dess filialer. Gemensamt utnyttjande av personal och övriga resurser är inte möjligt i sådan utsträckning att det har betydelse för organisationsövervägandena.

Kemisk analysverksamhet förekommer inte bara vid lantbrukskemiska laboratoriet utan även i begränsad utsträckning vid växtskyddsanstalten. Anstaltens kemiska avdelning utför sålunda analyser av halten bekämpningsmedelsrester. Vidare ligger de botaniska analyser som utförs vid laboratoriet nära frökontrollanstaltens verksamhet.

Av de verksamhetsområden som utredningen har att behandla har statens maskinprovningar minst kontaktbehov med de övriga områdena. Utredningen finner det inte motiverat att sammanföra maskinprovningarna med de övriga institutionerna.

Lantbrukskemiska laboratoriet har kontaktytor med frökontrollanstalten och växtskyddsanstalten beträffande mycket begränsade delar av verksamheten. Viss möjlighet till samutnyttjande av laboratoriepersonal vid laboratoriet och frökontrollanstalten finns vid en samförläggning. Om man utgår från att laboratoriet kommer att ligga kvar i sina nyuppförda lokaler vid Ultuna, kan samutnyttjande av personal åstadkommas endast om frökontrollanstalten förläggs dit. Skulle utredningen vid sina överväganden komma fram till en sådan lokalisering av frökontrollanstalten, kan frågan om samordning på denna punkt tas upp till förnyad prövning. Vad som sålunda framkommit anser utredningen inte motivera en sammanföring av lantbrukskemiska laboratoriet med de övriga anstalterna.

I fråga om organisationen av växtskyddsverksamheten anför utredningen att det är ett grundläggande krav på en organisation att den utformas på sådant sätt att den så effektivt som möjligt kan uppfylla de för verksamheten uppställda målen. Ett medel är därvid att sammanföra likartade uppgifter så långt det är möjligt. Organisationen bör vidare utformas så att kontakter och samarbete mellan närliggande verksamhetsgrenar underlättas.

Den nuvarande organisationen på växtskyddets område innebär att betydande delar av den växtskyddsverksamhet, som staten svarar för inom områdena forskning och försök, rådgivning och kontroll är sammanförda i växtskyddsanstalten. Samordningsbehovet mellan dessa delar är därmed väl tillgodosett. Viktiga delar av växtskyddet och närbesläktad verksamhet ligger emellertid utanför växtskyddsanstalten.

Forsknings- och försöksverksamheten på växtskyddsområdet är sålunda uppdelad mellan växtskyddsanstalten och lantbrukshögskolans växtpatologiska institution. Det förhållandet att forskning och försök på det växtpatologiska området bedrivs både vid växtskyddsanstalten och högskolan nödvändiggör enligt utredningen en nära samverkan mellan dessa båda institutioner.

Lantbrukshögskolan är huvudman för den statliga forsknings- och försöksverksamheten på övriga delar av jordbruks- och trädgårdsområdena. För planering och genomförande av högskolans försöksprogram har en särskild fältförsöksorganisation byggts upp. Även växtskyddsanstalten lägger genom sin huvudinstitution och sina filialer ut ett betydande antal fältförsök och har på så sätt en motsvarighet till högskolans fältförsöksorganisation på växtodlingsområdet. Eftersom såväl växtskydds- som växtodlingsförsöken avser att främja jordbruks- och trädgårdsnäringarnas odlingar, är en nära samverkan i fältförsöksverksamheten av stor betydelse.

Stora fördelar av ökad samverkan står också att vinna inom högskolans undervisning i växtskyddsfrågor samt inom konsulentverksamheten. Vidare kan inom forskningen dyrbar apparatur och utrustning vid lantbrukshögskolan samt vetenskapliga experter som finns vid denna vara av värde för växtskyddsanstaltens arbete.

Även rådgivningen är fördelad på olika organ. Växtskyddsanstalten använder omkring 20 % av sina resurser för upplysning och rådgivning. Lantbruksnämnderna svarar för en relativt omfattande direkt rådgivning och kursverksamhet för jordbrukare och trädgårdslare. Även vissa hushållningssällskap är engagerade i växtskyddsrådgivning. Behov föreligger av samordning och kontakter mellan de i rådgivningen medverkande organen.

I arbetet med den inre inspektionen är växtskyddsanstalten, särskilt vid mera omfattande angrepp av farliga skadegörare, beroende av medverkan från lantbruksnämnderna. Ett ökat engagemang för

nämnderna i inspektionsverksamheten har ansetts medföra fördelar för nämndernas växtskyddsrådgivning genom den bättre överblick över växtskyddssituationen som därigenom skulle erhållas.

Den yttre inspektionen svarar växtskyddsanstalten själv för, dock med anlitan­de av viss expertis utanför anstalten. Införselkontrollen sker i nära samverkan med tullverket.

En del av kontrollen på växtskyddsområdet svarar statens plantskole­nämnd för, nämligen kontrollen av plantskoleväxternas sundhet liksom även dessas sortäkthet och kvalitet.

I anslutning härtill nämner utredningen att kontaktbehov föreligger mellan växtskyddet och lantbruksstyrelsen i rådgivnings- och kontrollfrågor, bl.a. därför att styrelsen är central förvaltningsmyndighet, vad gäller sådana frågor på lantbruksområdet, samt är chefsmyndighet för lantbruksnämnderna.

Utredningen framhåller att växtskyddsverksamheten är av den arten att den även har ett stort behov av kontakter med andra myndigheter än de nämnda. Detta behov har förstärkts de senaste åren. Växtskyddet var ursprungligen ett specifikt jordbruksintresse. Efter hand har emellertid miljöaspekterna på verksamheten betonats allt starkare från samhällets sida. Växtskyddet kan inte längre betraktas som en avgränsad verksamhet utan måste integreras med annan forskning och teknik. Bl. a. kräver hänsynen till verkningarna på miljön att fortlöpande kontakter hålls med samhällets övervakande och forskande organ på detta område.

Härav följer att kontakter behövs med livsmedelsverket, som bl. a. skall verkställa utredningar och praktiskt vetenskapliga undersökningar om livsmedels allmänna beskaffenhet och värde från näringssynpunkt. Växtskyddsanstaltens inspektionsavdelning utnyttjas därvid f. n. för provtagning och kemiska avdelningen utvecklar metoder för restvärdebestämningar samt utför rutinmässigt sådana. Kontakter behövs med den nyinrättade produktkontrollnämnden som handlägger frågor om registrering av bekämpningsmedel.

På det resistensbiologiska området är kontaktbehovet med växtförädlingsanstalterna stort. Kontakterna mellan växtskyddet och frökontrollverksamheten gäller bl. a. utsädenas sundhet. Vidare förekommer kemisk analysverksamhet såväl vid växtskyddsanstaltens kemiska avdelning som vid lantbrukskemiska laboratoriet.

Splittringen av enskilda verksamhetsgrenar mellan olika organ skulle enligt utredningen i stor utsträckning elimineras om organisationen på växtskyddsområdet utformades efter liknande grunder som gäller för huvuddelen av lantbrukssektorn i övrigt. Dessa grunder innebär en indelning efter funktion i stället för en uppdelning på relativt små sakområden av typ växtskydd.

I första hand anser utredningen det angeläget att forsknings- och

försöksverksamheten på växtskyddsområdet nära samordnas med övrig näralliggande verksamhet vid lantbrukshögskolan. Vidare bör det övervägas att organisera rådgivningen inom växtskyddet efter samma principer som i övrigt gäller på jordbruks- och trädgårdsområdena, dvs. med en viss uppdelning mellan lantbrukshögskolan och lantbruksnämnderna. I enlighet härmed bör också prövas att föra inspektionen till förvaltningsmyndigheterna lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna, vilka på en rad andra områden svarar för eller har tillsynen över kontrollerande verksamhet på lantbruksområdet.

En organisation efter dessa principer medför att verksamhetsgrenar, som nu är sammanförda i växtskyddsanstalten, förs över till olika organ. Det får då enligt utredningens mening prövas om de samordningsvinster som görs överväger nackdelarna av att vissa grenar av verksamheten organisatoriskt skiljs åt.

För att få underlag för en sådan prövning har utredningen närmare studerat kontakterna mellan inspektionsavdelningen och övriga avdelningar vid växtskyddsanstalten. Därav framgår bl. a. att inspektionspersonalen har allsidig växtskyddskunskap. Varken tillräcklig personal för mera djupgående studier eller laboratorier och teknisk utrustning för diagnostisering och testning finns dock vid avdelningen. Inspektionsavdelningen anlitar i stället sakkunskap vid fackavdelningar för biologiska undersökningar, större inventeringar och litteratursammanställningar.

Lokaliseringen av växtskyddsverksamheten är enligt utredningen i stor utsträckning beroende av utformningen av organisationen.

Utredningen lägger följande utgångspunkter till grund för sina överväganden om växtskyddets lokalisering.

Möjlighet skall föreligga till samverkan och gemensamt resursutnyttjande mellan närliggande verksamhetsgrenar. Riksdagens beslut att växtskyddsanstalten skall flyttas från Stockholmsområdet skall beaktas. Behovet av växtskyddsinsatser, bl. a. servicen åt jordbruk och trädgårdsnäring, skall tillgodoses på bästa möjliga sätt. Nuvarande lokaler i Åkarp kan i framtiden inte inrymma den växtskyddsverksamhet som kan komma att förläggas till Skåne.

Utredningen skisserar tre olika organisationsalternativ för växtskyddsverksamheten. I samtliga alternativ fördelas huvuddelen av resurserna för forskning och försök mellan Ultuna och Skåne, såsom även lokal- och utrustningsprogramkommittén föreslog år 1969. Utredningen finner detta vara en lämplig lokalisering. Lokaliseringsförslaget accepterades också allmänt vid remissbehandlingen av kommitténs betänkande. Argumenten för förläggning av en mellansvensk växtskyddscentral till Ultuna har förstärkts genom lokaliseringen av en del av skogshögskolan dit.

I alternativ 1 behålls växtskyddsaktiviteterna i en särskild växt-

skyddsanstalt frånsett den kemiska verksamheten, vilken inordnas i lantbrukskemiska laboratoriet. Anstalten får gemensam styrelse med lantbrukshögskolan. En rådgivande nämnd inrättas där växtskyddsfrågor kan behandlas.

Växtskyddsresurser av betydande omfattning lokaliseras såväl till Ultuna som till Skåne. De nuvarande filialerna i Kalmar, Linköping, Skara och Umeå består, varvid de tre förstnämnda samförläggs med lantbruksnämnden i resp. ort.

I fråga om forsknings- och försöksverksamhet innebär alternativet sannolikt möjlighet till visst gemensamt utnyttjande av dyrbar utrustning och utbyte av tjänster i samband med forsknings- och försöksverksamhet och i undervisning, men genom att ekonomin är skild och verksamhetsplaneringen inte är gemensam är det ovisst hur stora samordningsvinsterna blir.

Alternativet innebär för rådgivning och information att upplysningsavdelningen kvarstår med oförändrad organisation, dock med visst samarbete med konsulentavdelningen vid högskolan. Alternativets fördelar för upplysningen ligger i den nära anknytningen till övrig växtskyddsverksamhet. Alternativets stora nackdel är att rådgivningen till jordbrukarna och trädgårdsnäringens utövare blir splittrad.

Alternativet tillgodoser inte utan stora resursförstärkningar till den inre inspektionen dess behov av resurser och regional organisation. Genom samorganisation och samlokalisering erhålls däremot goda kontakter med övriga avdelningar vid växtskyddsanstalten.

Alternativ 2 är utformat efter principen att växtskyddets olika funktioner förs till det organ där motsvarande funktion inom lantbrukssektorn i övrigt ligger. Växtskyddsanstalten upphör därmed som självständig myndighet.

Eftersom forskning och försök på lantbruksområdet handhas av lantbrukshögskolan föreslår utredningen denna del av växtskyddsanstalten flyttad till högskolan. Organisationen av försöksverksamheten bör bli densamma som den som gäller andra ämnesområden vid högskolan. Verksamheten med nematoder och resistensbiologi bör i sin helhet förläggas till Skåne med tanke på försöksbetingelser och kontaktbehov. Verksamheten för norrländskt växtskydd bör lokaliseras till Röbbäcksdalen, Umeå. Övriga avdelningar bör få resurser både i Skåne och Ultuna.

Rådgivnings- och upplysningsverksamheten på växtskyddsområdet bör enligt utredningens mening delas mellan å ena sidan lantbrukshögskolan och å andra sidan lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna. Nämnderna bör svara för rådgivningen i växtskyddsfrågor till jordbruks- och trädgårdsnäringens utövare samt så långt möjligt även till allmänheten i övrigt. Högskolans konsulentavdelning bör svara för förmedlingen till rådgivarna av forskningens och försöksverksamhetens rön på växtskydds-

området samt för publikationsverksamheten. Svårare provdiagnostisering m. m. bör utföras av högskolan.

Lantbruksstyrelsen är normalt inspektions- och tillsynsmyndighet på lantbruksområdet. Inspektionsavdelningens centrala ledning bör därför enligt utredningens mening överföras till styrelsen. Lokaliseringen av den yttre inspektionens fasta inspektionenheter förändras ej. Den inre inspektionen sköts av lantbruksnämnderna. Därigenom säkras en mycket god regional täckning av verksamheten.

Den kemiska avdelningen inordnas liksom i alternativ 1 i lantbrukskemiska laboratoriet med bibehållna arbetsuppgifter.

I alternativ 2 blir planeringen av grundforskning och målinriktad forskning med däri ingående fältförsöksverksamhet på växtpatologins och växtskyddets område helt samordnad. Den konstlade uppdelning som f. n. finns mellan grundforskning och målforskning kan undvikas. I stället underlättas planering och genomförande av stora projekt som behöver såväl grundläggande undersökningar som fältförsök m. m. Alternativet medför ett rationellt utnyttjande av lokaler och utrustning, som delvis är mycket dyrbar.

Sammanförandet av växtskyddsförsöken och övriga växtodlingsförsök medför flera fördelar. En viktig effekt blir att det praktiska jordbruket och trädgårdsnäringen samt fältpersonalen på rådgivningsområdet får ett helt annat inflytande vid planeringen av växtskyddsförsöken än som hittills förekommit. Det åstadkoms genom att växtskyddsförsöken blir behandlade i distriktsförsöksnämnder m. m. på samma sätt som andra fältförsök.

Alternativet medför också positiva effekter på undervisningen. Studerandena får värdefull kontakt med praktiska problem. Många examens- och doktorsarbeten kan också direkt inriktas på aktuella försöksproblem inom växtskyddsområdet.

Bekämpningsmedelsprovningen kan administrativt samordnas med den biologiska värdeprovningen av ogräsmedel vid högskolan. Någon separat organisation behövs därför inte för detta ändamål.

Enligt alternativ 2 får lantbruksnämnderna primäransvaret för växtskyddsrådgivningen. Detta ger flera fördelar. Växtskyddsrådgivningen integreras med övrig rådgivning på växtskyddsområdet, vilket är väsentligt eftersom växtskydd inte får ses som en avgränsad del av växtodlingstekniken utan i högsta grad är beroende av odlingstekniken i övrigt. Det är också en fördel för jordbrukarna ur servicesynpunkt att få information i växtskyddsfrågor genom lantbruksnämnden. Det gäller särskilt i de delar av landet som ligger långt från nuvarande växtskyddsenheter. Vidare minskar alternativet arbetsbelastningen på växtskyddsexperterna, vilka därmed i ökad utsträckning kan ägna sig åt mer kvalificerade frågor. Mera tid kommer därigenom att finnas för att lämna service åt nämnderna.

Den övriga upplysningsverksamheten inom växtskyddet föreslås förlagd till lantbrukshögskolan. Därigenom säkras behovet av nära kontakter med forskningen samtidigt som högskolans informationsservice kan utnyttjas.

Alternativet medför att inspektionens ledning kommer att vara placerad på lantbruksstyrelsen och således lokaliserad till Jönköping. Den hjälp som inspektionen behöver från olika specialister på växtskyddsområdet erhålls därmed inte lika lätt som i alternativ 1. Det blir därvid nödvändigt att ordna så att inspektionen även i framtiden får möjlighet att i olika situationer vända sig till växtskyddsspecialister när akuta problem uppstår. Detta alternativ innebär att man får en organisation på växtinspektionens område som liknar den man har inom djurhälsokontrollen, vilken fungerar bra.

Utredningen har i detta sammanhang också noterat att växtinspektion och växtskyddsforskning organisatoriskt är helt skilda i flera länder, bl. a. Danmark, Norge, Västtyskland och Ungern. Detta visar att en samorganisation inte är nödvändig.

Inspektionsarbetet är i hög grad författningsreglerat, vilket medför behov av juridisk expertis. I alternativ 2 kan detta tillgodoses av lantbruksstyrelsens juridiska enhet. I detta sammanhang kan erinras om att styrelsen enligt växtskyddskungörelsen redan beslutar om ersättning överstigande 1 000 kr. till odlare till följd av kostnad eller förlust vid ingripande enligt växtskyddslagen.

Enligt utredningens alternativ 3 kvarstår växtskyddsanstalten som fristående organ men anknyts till lantbrukshögskolan efter samma princip som föreslagits för statens veterinärmedicinska anstalt. Detta innebär att anstalten får gemensam styrelse med högskolan. Vidare får anstalten och högskolan vissa gemensamma förvaltningsfunktioner samt gemensamma centraler för redovisning och revision.

Växtinspektionen kvarstår som en verksamhetsgren inom växtskyddsanstalten men ställs under tillsyn av lantbruksstyrelsen. På beställningsbasis delegeras uppgifter på den inre inspektionens område i ökad utsträckning till lantbruksnämnderna. Ledningen för växtinspektionen stationeras tillsammans med annan växtskyddsexpertis i Skåne.

Lantbruksnämnderna får det primära ansvaret för rådgivningen till utövarna inom jordbruket och trädgårdsnäringen. Växtskyddsanstalten svarar bl. a. för svårare provdiagnostisering liksom också för förmedling av försöks- och forskningsresultat till lantbruksnämnder, hushållningssällskap m. fl. Enmansfilialerna behålls i princip och sorterar under växtskyddsanstalten men samlokaliseras med lantbruksnämnderna i resp. Kalmar, Linköping och Skåne. Anstaltens resurser i övrigt för information och rådgivning förläggs till Skåne och Ultuna samt i viss utsträckning till Umeå.

Försöks- och forskningsverksamheten ingår i växtskyddsanstalten men

organiseras och lokaliseras i övrigt i enlighet med alternativ 2. Nuvarande försöksavdelning för trädgårdsodlingens växtpatologi vid lantbrukshögskolans institution för växtpatologi överförs till växtskyddsanstalten och inordnas där i avdelningen för virussjukdomar.

Försöksplaneringen sker i nära samverkan mellan växtskyddsanstalten och lantbrukshögskolans försöksorganisation. Försöken utförs i anstaltens egen regi eller som beställningsuppdrag av lantbruksnämnder, hushållningssällskap m. fl.

Den kemiska avdelningen överförs även i detta alternativ till statens lantbrukskemiska laboratorium.

Ledningen för växtskyddsanstalten förläggs till Ultuna.

I alternativ 3 kan forskningens och försöksverksamhetens planering och genomförande till vissa delar samordnas på motsvarande sätt som i alternativ 2. I praktiken innebär förslaget att både lantbrukshögskolans och växtskyddsanstaltens organ skall behandla försöksplanerna. Detta förfarande blir enligt utredningens mening tungrott och medför ett väsentligt administrativt merarbete jämfört med alternativ 2.

Utredningen anser att alternativ 3 i stort sett ger samma fördelar som alternativ 2 i fråga om rådgivning och information.

För inspektionens del är skillnaden mellan alternativ 3 och alternativ 1 endast den att inspektionen i det förstnämnda alternativet ställs under lantbruksstyrelsens tillsyn. Det innebär bl. a. att vissa bestämmelser fastställs av lantbruksstyrelsen. Resurs- och arbetsmässigt är alternativet dock identiskt med alternativ 1. De för- och nackdelar som angetts för alternativ 1 i fråga om inspektionen gäller således också alternativ 3.

Sammanfattningsvis finner utredningen att från forsknings- och försöksverksamhetens synpunkt är alternativ 2 klart att föredra. Även ur inspektionens synvinkel föredras alternativ 2. Från rådgivningssynpunkt bedöms alternativen 2 och 3 vara bäst.

Sammantaget leder detta till att utredningen förordar en organisation av växtskyddet i enlighet med alternativ 2. Denna organisation ger enligt utredningens mening goda förutsättningar för en samordnad och rationell forskning, en effektiv inspektion och en förbättrad service i form av rådgivning m. m. åt jordbruk och trädgårdsnäring. Alternativet innebär också att behovet av samordning och kontakter mellan de olika verksamhetsgrenarna inom växtskyddet kan tillgodoses på ett fullt tillfredsställande sätt.

När det gäller organisationen och lokaliseringen av verksamheten på växtskyddsområdet framhåller utredningen att den föreslagna försöksavdelningen bör i likhet med andra avdelningar vid lantbrukshögskolan bedriva programbunden forskning samt i vissa fall också provningsverksamhet m. m. Planering, samordning och utförande bör ske inom ramen för den organisation som gäller för övrig försöks- och

provningsverksamhet. Vissa typer av försök är i hög grad beroende av årsmån och aktuell förekomst av skadegörare. Den speciella planeringssituation som därmed råder för dessa försök ställer stora krav på flexibilitet i planeringen. Högskolan bör också prova bekämpningsmedel. Verksamheten bör samordnas med den biologiska värdeprovningen av ogräsmedel vid högskolan.

Högskolan skall i enlighet med gällande bestämmelser svara för undervisning och forskarhandledning m. m. inom växtskyddsområdet. Högskolan bör vidare bistå olika myndigheter med svårare diagnostiseringsarbete samt med utredningar och utlåtanden i växtskyddsfrågor, i första hand med sådana undersökningar beträffande farligare växtskadegörare som lantbruksstyrelsen anser bör utföras.

Omfattningen och den geografiska spridningen av försöksverksamheten i växtskyddsfrågor samt kravet på aktualitet och flexibilitet inom denna gör den svåradministrerad. Kontakterna med myndigheter och organisationer inom landet samt med internationella organisationer blir många och i vissa fall omfattande. Utredningen bedömer att arbetsuppgifterna kommer att bli så tidskrävande att de inte går att förena med dem som f. n. åligger professorn vid institutionen för växtpatologi. Det är enligt utredningens mening olämpligt att låta en av cheferna för försöksavdelningarna tillika företräda samtliga försöksavdelningar. Utredningen finner det med hänsyn härtill nödvändigt att det för den samlade ledningen av försöksverksamheten inrättas en professur i växtskydd.

Beträffande lokaliseringen av försöksverksamheten föreslår utredningen att det norrländska växtskyddet bibehålls i Röbbäcksdalen i Umeå, verksamheten rörande nematoder och resistensbiologi förläggs till Skåne samt att återstoden delas mellan Ultuna och Skåne.

Såsom förläggningssort för en sydsvensk växtskyddscentral föreslog lokal- och utrustningsprogramkommittén Alnarp. Förslaget grundades bl. a. på de samordnings- och kontaktmöjligheter för forsknings- och försöksverksamheten som en sådan förläggning skulle ge. I Alnarp fanns vidare vissa möjligheter att utnyttja befintliga byggnader samt tillgänglig service. Vid remissbehandlingen accepterades Alnarp allmänt som förläggningssort. Bl. a. anförde Sydvästra Skånes kommunalförbund att jordbruksinstitutionerna i Alnarp ligger i ett brett öppet stråk som reserverats mellan bebyggelseområdena och att Alnarp lämpar sig för fortsatt utbyggnad såsom centrum för växtforskning.

Utredningen rörande kontrollanstalterna på jordbrukets område finner att de skäl som anfördes i samband med lokal- och utrustningsprogramkommitténs förslag för en förläggning av en växtskyddscentral för Sydsverige till Alnarp får ytterligare slagkraft vid ett genomförande av förslaget om att organisatoriskt sammanföra växtskyddsanstaltens forsknings- och försöksverksamhet med lantbrukshögskolan. Alnarp bör där-

för bli förläggningssort för den sydsvenska delen av forsknings- och försöksverksamheten på växtskyddsområdet.

Med hänsyn till möjligheterna till gemensamt resursutnyttjande samt medverkan i undervisning föreslås större delen av verksamheten rörande svamp- och bakteriesjukdomar m. m. bli förlagd till Ultuna. Det stora växtskyddsbehovet i Sydsverige motiverar dock att en väsentlig del av verksamheten förläggs till Alnarp.

Huvuddelen av verksamheten rörande virussjukdomar föreslås bli förlagd till Alnarp. Ytterligare en tjänst som försöksledare bör inrättas med tanke på de viktiga arbetsuppgifter till nytta för trädgårdsnäringen men även jordbruket som finns på detta område. För att utnyttja de resurser för virusforskning, som finns vid Ultuna, bör en ny tjänst för försöksledande personal och en ny tjänst för kvalificerat biträde placeras där.

Inom försöksverksamheten rörande skadedjur föreslår utredningen lika stora resurser förlagda till Ultuna som till Alnarp. Ultunadelen kommer att få goda möjligheter till gemensamt resursutnyttjande och samarbete med befintlig forskning där, inte minst med skogshögskolans entomologiska verksamhet som kommer att förläggas till Ultuna. Växtskyddsbehovet på skadedjursområdet är störst i södra Sverige, vilket talar för att en del av verksamheten förläggs till Alnarp. En ny tjänst med försöksledande uppgifter behövs i Alnarp. Den är främst avsedd för arbete med biologisk och integrerad bekämpning.

Växtskyddsanstaltens nematologiska verksamhet är f. n. helt förlagd till Skåne. Växtskyddsbehovet på området är också störst i Sydsverige. Verksamheten bör alltså vara förlagd till Alnarp. Försöksverksamheten på området är med tanke på omfattningen av nematodernas skadeverkningar inom jordbruket underdimensionerad. Därtill kommer att nematoderna inte har studerats vid universitet och högskolor i samma utsträckning som andra skadegörare, varför kunskaperna på området är begränsade. En tjänst som chef utöver den befintliga försöksledartjänsten bör inrättas. Förstärkningen motiveras också av att rutinverksamheten är så omfattande att försöksverksamheten eljest lätt kan bli eftersatt.

Den resistensbiologiska verksamheten måste enligt utredningen tillmätas stor betydelse och bör omfatta nuvarande resurser för resistensbiologi vid växtskyddsanstalten och tre nya tjänster, nämligen en befattning som chef för avdelningen och två kvalificerade biträdestjänster. Motiven för denna förstärkning är bl. a. de snabbt ökande kraven på service och utvecklingsarbete åt den mycket omfattande resistensförädling som bedrivs vid växtförädlingsanstalterna. Resistensförädlingen, som syftar till att få fram sorter som är oemottagliga för vissa skadegörare, möjliggör en miljövänligare produktion genom minskat behov av bekämpningsmedel. Efter det att nya sorter framtagits måste

de provas officiellt bl. a. med avseende på sjukdomsresistens. Sorterna måste sedan godkännas av statens växtsortnämnd innan de får saluföras. Den officiella resistensprovningen utförs f. n. vid växtskyddsanstalten. Provningsresurserna har emellertid hittills varit små. Dessutom förväntas behovet av provningar öka väsentligt i framtiden. De båda föreslagna tjänsterna för kvalificerade biträden är avsedda främst för denna verksamhet. Utredningen föreslår att verksamheten förläggs till Skåne. Detta motiveras med det stora kontaktbehovet mellan avdelningen och växtförädlingsanstalterna som har huvuddelen av sin verksamhet förlagd till Skåne.

Det är närmast två orter som är aktuella för förläggning av den resistensbiologiska verksamheten, nämligen Alnarp och Svalöv. Båda är enligt utredningens mening ändamålsenliga förläggningsorter. Det finns samordningsfördelar att vinna vilket av de båda alternativen som väljs. Verksamheten bör enligt utredningens bedömning kunna byggas upp inom samma tidrymd i Alnarp och i Svalöv. Vissa lokaler och viss dyrbar apparatur behöver vid en förläggning av avdelningen till Svalöv finnas såväl i Alnarp som i Svalöv. Alternativet Svalöv blir därigenom mera kostnadskrävande än alternativet Alnarp. Såsom skäl för en förläggning till Svalöv har åberopats vissa integrationsvinster för Sveriges utsädesförening. Utredningen anser att ur statsfinansiell synpunkt en lokalisering till Alnarp är att föredra. Utredningen godtar dock med hänsyn till nämnda integrationsvinster en förläggning till Svalöv.

Försöksarbetet för norrländskt växtskydd bör omfatta för norrländsk växtodling särskilt aktuella skadegörare. Det bör också i enlighet med vad som redovisas senare svara för vissa uppgifter inom rådgivning och upplysning som nu ligger på växtskyddsanstaltens filial i Röbbäcksdalen, Umeå. En tjänsteman arbetar f. n. med resistensbiologiska frågor av speciellt norrländsk art. Biträdesresurserna är dock små, varför utredningen föreslår att en biträdestjänst inrättas. Även för annan angelägen forskning och försöksverksamhet är växtskyddsanstaltens nuvarande norrländsfilial underbemannad med hänsyn till dess viktiga uppgifter och geografiskt vida verksamhetsområde. Ytterligare en tjänst för försöksledande uppgifter bör sålunda inrättas vid avdelningen. Verksamheten bör alltjämt vara förlagd till Röbbäcksdalen.

Beträffande organisationen av rådgivnings- och informationsverksamheten föreslår utredningen att lantbruksnämnderna under lantbruksstyrelsens ledning skall svara för rådgivningen i växtskyddsfrågor till dem som är yrkesverksamma inom jordbruk och trädgårdsnäring samt så långt möjligt även till allmänheten i övrigt. Förslaget innebär vidare att lantbrukshögskolans konsulentavdelning skall förmedla forskningens och försöksverksamhetens rön inom växtskyddsområdet till i första hand rådgivarna samt svara för publikationsverksamheten.

Till den nuvarande verksamheten inom upplysningsavdelningen hör

också uppgiften att diagnostisera insända prov och att besvara förfrågningar inom växtskyddsområdet. I stor utsträckning kan lantbruksnämnderna klara dessa uppgifter. Enligt utredningens mening kommer det dock även i den nya organisationen att erfordras en särskild grupp av experter för diagnostik m. m. beträffande skador och skadegörare på växtmaterial. Till denna grupp bör nämnderna vid behov kunna vidarebefordra prov eller förfrågningar. Vidare bör i särskilda fall andra myndigheter och allmänheten kunna vända sig dit. En sådan grupp av experter bör vara placerad i anslutning till lantbrukshögskolan eftersom det ofta krävs undersökningar i laboratorier eller växthus. Erfarenheten visar också att den centrala diagnostiseringen och rådgivningen fungerar bäst om den sköts av rådgivare med ett brett kunskapsområde inom växtskydd samt om rådgivaren har möjlighet att i särskilt svåra fall rådgöra med specialister. En tjänst med handläggande uppgifter bör inrättas för växtskyddsrådgivning på bl. a. trädgårdsområdet.

Liksom inom andra ämnesområden bör lantbrukshögskolans konsulentavdelning svara för sammanställning, samordning och spridning av kunskapsmaterial rörande växtskydd från såväl inhemska som utländska källor. Avdelningen bör också svara för att praktikens problem vidarebefordras till forskarna.

För de nya uppgifterna föreslår utredningen att två nya statskonsulenttjänster inrättas vid lantbrukshögskolan. Den ene statskonsulenten bör svara för ämnesområdet jordbruk. Den andre statskonsulenten bör svara för trädgårdsområdet, innefattande fältmässig köksväxtodling, prydnadsväxter, frukt och bär samt odling under glas.

Lantbruksnämnderna får enligt utredningens förslag vidgade uppgifter på växtskyddsområdet dels genom att nämnderna får det primära ansvaret för rådgivningen på området, dels genom att inspektionsverksamheten förs över till lantbruksstyrelsen och nämnderna. Redan nu utför lantbruksnämnderna betydande insatser inom växtskyddet. Tillgängliga personalresurser bör enligt utredningen med en mindre förstärkning räcka till även för de utvidgade uppgifterna. Vidare måste nämnderna förses med viss utrustning, som gör det möjligt att utföra enklare diagnostisering.

Såväl i samband med inspektions- som rådgivningsverksamheten behöver lantbruksnämnderna anlita specialister på växtskyddsfrågor. Det blir givetvis främst vid Alnarp, Ultuna och Röbbäcksdalen som dessa specialister kommer att finnas. I vissa områden där behovet av växtskyddsexpertis är stort och inte kan tillgodoses på annat sätt har nämnderna behov av att förstärka personalen med särskilda växtskyddsexperter. För sådana specialister bör inrättas tre lantbrukskonsulenttjänster i stället för tre befintliga tjänster som filialföreståndare. De senare är nu stationerade i Linköping, Kalmar och Skara och bör föras över till

resp. lantbruksnämnd. Vidare bör med utnyttjande av de resurser, som f. n. finns vid växtskyddsanstalten i Åkarp för rådgivningsverksamhet på prognosområdet, inrättas en fjärde lantbrukskonsulenttjänst såsom förstärkning av personalen på växtskyddsområdet vid de sydligaste lantbruksnämnderna.

De sålunda föreslagna fyra specialkonsulenterna bör var och en betjäna flera län i frågor om rådgivning och inspektion. Till dem bör nämndernas växtodlingsrådgivare i första hand vända sig i aktuella växtskyddsfrågor. Bl. a. bör det vara en viktig uppgift för de nya växtskyddskonsulenterna att ombesörja eller samordna massinformation i aktuella växtskyddsfrågor till jordbruket och trädgårdsnäringen samt att även bygga ut prognosverksamheten på växtskyddsområdet.

Det är viktigt att de fyra lantbrukskonsulenterna på växtskyddsområdet får goda möjligheter till kontakter med specialisterna vid lantbrukshögskolan. De bör beredas tillfälle att delta i överläggningar rörande aktuella växtskyddsfrågor inom växtskyddsinstitutionen i samma utsträckning som om de organisatoriskt hade ingått där.

Utredningens förslag att växtskyddsinspektionen förs över till lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna innebär att styrelsen blir centralt statligt organ för kontroll och inspektion på växtskyddsområdet och får ansvaret för att gällande bestämmelser på området tillämpas. Uppgifterna blir desamma som växtskyddsanstaltens inspektionsavdelning nu har och kommer således att omfatta kontroll på växtskyddsområdet utan begränsning till jordbruk och trädgårdsnäring.

Inför beslut i frågor av mera övergripande karaktär och i ärenden av principiell vikt bör enligt utredningens mening lantbruksstyrelsen kunna repliera på en särskild samrådsgrupp, växtskyddsnämnden. I denna bör ingå bl. a. växtpatologisk expertis och representanter för berörda odlarorganisationer. Vid styrelsen bör inrättas en central enhet för växtinspektion med sex tjänster varav fyra för handläggande personal. Förslaget innebär en ökning med en handläggare i förhållande till nuvarande personalstyrka vid inspektionsavdelningen. Den för avdelningen föreslagna personalen skall dock även täcka behovet i Röbbäcksdalen där f. n. ett halvt årsverke ägnas åt inspektion. Även växtskyddsanstaltens föreståndare har ägnat relativt stor del av sin tid åt inspektionsfrågor. Den mindre förstärkning som föreslås är, enligt vad utredningen funnit, motiverad mot bakgrund av den arbetsbelastning som under senare år uppstått inom växtinspektionen och som inte väntas avta utan snarare öka i framtiden.

Den yttre inspektionen bör regionalt liksom nu i första hand ombesörjas av fasta inspektionsenheter i de orter som har mest omfattande export och import av växter och växtprodukter. På orter som inte har sådan enhet bör den yttre inspektionen åligga närbelägen inspektionsenhet eller lantbruksnämnd i enlighet med lantbruksstyrelsens bestäm-

mande. Extra personal kan under kortare eller längre tid behöva anställas för inspektionsuppdrag. Härvid kommer inspektionen liksom nu att vara beroende av hjälp bl. a. från frökontrollmyndigheten och skogs-vårdsorganen.

Personalen för yttre inspektion har normalt sin arbetsplats i anslutning till tullstationerna. Deras behov av kontakter i fackfrågor med lanbruksnämnderna kan inte bedömas vara så stort. Däremot föreligger behov av täta kontakter med den vid lanbruksstyrelsen placerade centrala enheten för växtinspektion. Enligt utredningen är det därför lämpligast att även den regionala delen (ca 15 tjänster) av den yttre inspektionen organisatoriskt ingår i lanbruksstyrelsen. Detta bör inte hindra att administrativa uppgifter för de regionala inspektionsenheterna ombesörjs av lanbruksnämnderna i resp. län.

Den inre inspektionen bör under ledning av lanbruksstyrelsens inspektionsenhet skötas av lanbruksnämnderna. Vidare bör personalen vid den yttre inspektionen i mån av tid medverka i det inre inspektionsarbetet. Med denna ordning garanteras en god regional täckning vad gäller bevakning av farliga skadegörare på växter och växtprodukter. Behovet av personal för den inre inspektionen torde trots detta inte bli täckt i alla lägen. I områden och vid tidpunkter med hög frekvens av farliga skadegörare måste möjligheter finnas att sätta in extra personal för inventeringar och bekämpningsåtgärder. Liksom nu bör anslagsmedel finnas tillgängliga för sådana ändamål.

Utredningen föreslår att den kemiska avdelningen överförs till statens lanbrukskemiska laboratorium med bibehållande av sina uppgifter och med oförändrat antal tjänster. Utredningen förutsätter därvid att lanbrukshögskolan kommer att anlita laboratoriet för analys av bekämpningsmedelsrester m. m.

Genom att lanbrukshögskolan tillförs inemot 80 anställda vid ett genomförande av utredningens förslag ökar belastningen på högskolans centrala förvaltning. Utredningen erinrar om att enligt ett av organisationskommittén för omlokalisering av veterinärhögskolan och statens veterinärmedicinska anstalt nyligen avgivet förslag (Ds Jo 1973: 4) kommer under de närmaste åren en gemensam central förvaltning för lanbrukshögskolan, veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten att byggas upp. Den växtskyddspersonal som enligt utredningens förslag tillförs högskolan utgör därvid ett jämförelsevis litet tillskott. Det bör enligt utredningen få ankomma på lanbrukshögskolan att, när behovet av personal för de ökade förvaltningsuppgifterna kan överblickas, till Kungl. Maj:t göra framställning om nödvändig förstärkning.

K o s t n a d e r n a för de nya tjänster som utredningen föreslagit beräknas till 730 000 kr. Samtidigt kan medelsbehovet minskas med 110 000 kr. till följd av indragning av vissa tjänster. Utredningens förslag innebär att lönekostnaderna ökar med 620 000 kr. netto. Vid an-

slagsberäkningen skall även nu disponerade medel för omkostnader fördelas på ändamål och anslag. Medelstilldelningen för omkostnader bör till följd av föreslagen ökning av antalet tjänster räknas upp med ca 120 000 kr. Vidare bör för beställning av kemiska analyser beräknas ca 50 000 kr.

Lantbruksstyrelsen kan beräknas få behov av biträde från lantbruks-högskolan med vissa undersökningar. Det kan vara svårt för högskolan att vid hastigt påkommande behov av större insatser utföra önskade undersökningar inom ordinarie resursram. Utredningen föreslår därför att till styrelsens förfogande ställs ett belopp av 200 000 kr. för att bekosta brådskande undersökningar i samband med inspektionsverksamheten.

Utredningens i det föregående redovisade förslag medför årliga merkostnader, exkl. kostnader för lokaler och utrustning, på sammanlagt ca 1 milj. kr.

Ett genomförande av utredningens förslag gör det nödvändigt att iordningställa lokaler för växtskyddsverksamheten vid lantbruks-högskolan. Byggnadsstyrelsen har på begäran av utredningen gjort preliminära kostnadsberäkningar för erforderliga lokaler vid Alnarp och Ultuna.

I Alnarp bör den nuvarande institutionsbyggnaden för frukt- och bärödling kunna tas i anspråk för växtskyddets behov. Denna byggnad beräknas bli utrymd inom en nära framtid. Erforderlig ombyggnad samt tillbyggnad av laboratorielokaler och växthus jämte inredning och utrustning uppskattas till 10,5 milj. kr.

Vid Ultuna bör enligt utredningens mening lokaler för växtskyddsverksamheten uppföras i anslutning till växtpatologiska institutionen, där även skogshögskolans motsvarande verksamheter bör få lokaler. Kostnaderna för byggnad, inredning och utrustning uppskattas till 7,7 milj. kr. varav 2,7 milj. kr. för inredning och utrustning.

Utredningen förutsätter att den personal vid växtskyddsanstalten som vid ett genomförande av föreliggande förslag måste flytta från Stockholmsområdet får åtnjuta samma förmåner som medgivits vid tidigare beslutad utlokalisering av statlig verksamhet.

Tidpunkten för ett genomförande av utredningens förslag bör lämpligen anpassas till den tidpunkt då lokaler kan stå färdiga. Enligt vad utredningen erfarit siktar byggnadsstyrelsen f. n. till att färdigställa lokaler för skogshögskolans behov i anslutning till växtpatologiska institutionen vid Ultuna till hösten 1976. Det torde enligt uppgift också vara möjligt att vid samma tidpunkt ha lokaler färdiga för växtskyddsverksamheten på lantbruksområdet vid såväl Ultuna som Alnarp. Den närmare planeringen av omorganisationen bör därför ske med sikte på att växtskyddsverksamheten skall omorganiseras den 1 juli 1976.

Särskilt yttrande av experten Sylvén

I ett särskilt yttrande av experten Sylvén framhålls att ett genomförande av utredningens förslag om den statliga växtskyddsverksamhetens framtida organisation skulle tillgodose flera viktiga önskemål. Växtinspektionen och rådgivningsverksamheten skulle få ökade resurser. Fältförsöksverksamheten skulle också få en välbehövlig förstärkning och genom anslutning till riksförsöksverksamheten få ökade kontakter med övrig försöksaktivitet inom jord- och trädgårdsbruk. Samplanering mellan enheterna för högskoleundervisning, forskning och försök i växtpatologi och växtskydd skulle kunna ske på ett effektivare sätt än i nuläget. Insatserna från statens sida för växtskydd i Sydsverige skulle öka betydligt.

Den av utredningen förordade långtgående splittringen av växtskyddsresurserna inger dock enligt Sylvén mycket starka betänkligheter. Han påpekar att placering av växtinspektionens ledning vid lantbruksstyrelsen med Jönköping som stationeringsort i flera avseenden skulle medföra en stark isolering av inspektionsverksamheten gentemot andra växtskyddsaktiviteter. Vidare vänder han sig mot utredningens förslag att i stället för de i Linköping, Skara och Kalmar förlagda filialerna av växtskyddsanstalten inrättas specialistbefattningar för växtskyddsrådgivning vid vissa lantbruksnämnder. Han betonar bl. a. att innehavarna av sistnämnda befattningar under tjänstgöringen vid nämnderna inte skulle få tillräckligt allsidig träning i växtskydd, eftersom forskning och försök inte skulle ingå i arbetsuppgifterna. Dessutom motsätter han sig utredningens förslag att med utnyttjande av de resurser, som f. n. finns vid växtskyddsanstaltens filial i Skåne för rådgivning på prognosområdet, inrättas en specialistbefattning för växtskydd vid de sydligaste lantbruksnämnderna. Ett genomförande av detta förslag skulle innebära att ingen befattning uteslutande avsedd för prognosarbete skulle ingå i växtskyddsorganisationen, vilket vore högst betänkligt.

Sylvén förordar en organisation enligt alternativ 3, vilket överensstämmer med ett av honom till utredningen framlagt förslag.

Remissyttrandena

I fråga om det framtida behovet av växtskydd liksom målet för den statliga växtskyddsverksamheten ansluter sig majoriteten av remissinstanserna till utredningens bedömningar.

Utredningens synpunkter beträffande möjligheterna till samordning av verksamheten vid de fyra kontrollanstalterna tillstyrks eller lämnas utan erinran av *samtliga remissinstanser* med undantag av *statskontoret*, som anser frågan otillräckligt utredd.

Utredningens förslag till organisation av den framtida växtskyddsverksamheten tillstyrks i princip eller lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser, däribland *statskontoret*, *RRV*, *lantbruksstyrelsen*, *lantbrukshögskolan*, *LRF*, *Svenska lantmännens riksförbund*, *Svenska lantarbetareförbundet*, *Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund*, *Svenska plantskolornas riksförbund*, *Sveriges yrkesfruktodlares riksförbund* och *Föreningen Sveriges bekämpningsmedelsindustri*. Enligt *statskontoret* ger förslaget goda organisatoriska förutsättningar för en effektiv planering av forsknings- och försöksverksamheten inte bara på växtskyddsområdet, utan också på växtodlingsområdet i dess helhet. Förslaget är fördelaktigt även från rådgivningens och inspektionens synpunkt. Det tillgodoser på ett tillfredsställande sätt behovet av samordning och kontakter mellan de olika verksamhetsgrenarna inom växtskyddet. *LRF* framhåller att den föreslagna organisationen ger de bästa förutsättningarna för en praktiskt slagkraftig växtskyddsverksamhet. *Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund*, *Svenska plantskolornas riksförbund* och *Sveriges yrkesfruktodlares riksförbund* har inget principiellt att invända mot organisationsförslaget utan anser att vissa väsentliga fördelar kan uppnås med den nya organisationen, eftersom en inte obetydlig växtskyddsverksamhet i dag bedrivs utanför växtskyddsanstalten. *Statens växtskyddsanstalt* finner däremot att utredningen ensidigt överbetonat de organisatoriska fördelarna av den föreslagna uppdelningen.

Statens växtskyddsanstalt, *statens centrala frökontrollanstalt*, *statens plantskolenämnd*, *Föreningen Bekämpningsmedelsleverantörer*, *Sveriges utsädesförening* och *SACO* tillstyrker i princip det av utredningen avvisade alternativet 3 till organisation av växtskyddsverksamheten. *Växtskyddsanstalten* anser att ett fristående, med lantbrukshögskolan nära associerat växtskyddsinstitut med allsidiga uppgifter på växtskyddets område skulle medge att fördelarna i den nuvarande organisationen tillvaratas. Angelägna rationaliserings- och upprustningskrav kan tillgodoses liksom också önskemålet om ökad samverkan med lantbrukshögskolan.

Skogshögskolan är inte benägen att helt tillstyrka något av alternativen till organisation i dessas nuvarande utformning.

Utredningens förslag att ansluta växtskyddsanstaltens forsknings- och försöksverksamhet till lantbrukshögskolan finner *skogsstyrelsen* ändamålsenligt då härigenom skapas möjligheter för en lokalmässig samordning av den övervägande delen av landets forskningsresurser inom växtskyddet. Liknande synpunkter framför *statens livsmedelsverk* som även framhåller att förstärkningen av forskningsinsatserna i största möjliga utsträckning måste inriktas på utveckling av sådan bekämpning av växtsjukdomar och skadeinsekter som ger icke-kontaminerade livsmedel. *Lantbrukshögskolan* framhåller att fördelen med samordningen ligger bl. a. däri, att redan i planeringen och sedan

vid det praktiska genomförandet av projekten studiet av växtskyddsfrågorna kopplas samman med de odlingstekniska åtgärderna. Härigenom kan växtskyddet få en väsentligt vidgad försöksvolym att utgå från. Samtidigt kompletteras högskolans undersökningar med uppgifter om växtskyddsförhållandena i försöken, som vinner i fråga om säkerhet och informationsvärde. Att en så pass stor del av växtskyddsanstalten föreslås förlagd till Ultuna medför enligt *skogshögskolan* att möjligheter skapas för en lokalmässig samordning av verksamhet som är gemensam för skogsbruk och jordbruk. *Statens naturvårdsverk* anser det angeläget att man vid en omorganisation av växtskyddsanstalten beaktar växtskyddets behov av nära samarbete med den forsknings- och försöksverksamhet som bedrivs vid i första hand lantbruks- och skogshögskolorna. Detta är även en förutsättning för att förbättra kännedomen om effekterna av olika växtskyddsmetoder. Utöver ökad kunskap om enskilda bekämpningsmedel behövs enligt verkets mening fördjupade insikter om växtpatogenernas biologi. Enligt *Svenska lantmännens riksförbund* bör den nya organisationen ge bättre förutsättningar än tidigare för samplanering av grundforskning, målforskning och fältförsök på växtskyddets område. Genom att sammanföra forskningsresurserna vid växtskyddsanstalten och lantbrukshögskolan till en forskningsenhet bör enligt *Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund*, *Svenska plantskolornas riksförbund* och *Sveriges yrkesfruktodlares riksförbund* bättre förutsättningar finnas för att möta behovet av avancerad forskning på växtskyddsområdet. *Svenska lantarbetareförbundet* understryker särskilt växtskyddets betydelse för en bättre miljö i detta ords vidaste mening.

Lantbruksstyrelsen förutsätter att resistensbiologin får möjlighet att anpassa sin verksamhet efter förädlingsverksamhetens aktuella behov av resistensbiologisk kunskap inom olika områden. *Statens plantskolenämnd* och *lantbrukshögskolan* framhåller att i betänkandet har med rätta den resistensbiologiska forskningen tillmätts stor betydelse för växtskyddets framtida utveckling. Nämnden anför att verksamheten hittills har så gott som helt inriktats på åkerbruksväxternas resistensförhållanden. Bland trädgårdsväxterna och inte minst i fråga om frukt- och bärslagen samt vedartade prydnadsväxter föreligger stora, ännu ej tillgodosedda resistensbiologiska arbetsuppgifter. *LRF*, *Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund*, *Sveriges yrkesfruktodlares riksförbund* och *Svenska plantskolornas riksförbund* framhåller också betydelsen av utökade insatser inom det resistensbiologiska området samt på utvecklandet av metoder för biologisk och s. k. integrerad bekämpning. *Sveriges utsädesförening* anser att även om önskemålen i fråga om personal tillgodoses, bör en stor del av det grundläggande resistensbiologiska utrednings- och forskningsarbetet uppenbarligen även i framtiden liksom hittills få genomföras av växtförädlarna själva. Den föreslagna avdelningen för resistensbiologi tillstyrks också av *W. Weibull AB*.

I fråga om bekämpningsmedel är det enligt *statens livsmedelsverks* uppfattning viktigt att användningen av dessa begränsas till vad som är oundgängligen nödvändigt. Samhället bör satsa på forskning med syfte att åstadkomma alternativa metoder till bruket av kemiska bekämpningsmedel. Hit hör växtförädlingsforskning för att skapa resistent sorter liksom även forskning rörande biologiska bekämpningsmetoder. *Lantbrukshögskolan* framhåller att provningen av kemiska bekämpningsmedel mot sjukdomar och skadedjur är och kan förväntas bli en väsentlig del av verksamheten på växtskyddets område. Högskolan anser det nödvändigt att såväl denna provningsverksamhet som vidarebehandlingen av resultaten från provningen i särskild värdeprövningsnämnd ägnas en uppmärksamhet som kan leda till konkreta förslag för en effektiv verksamhet inom detta område. Det är enligt *produktkontrollnämnden* uppenbart att växtskyddsverksamheten är av stor betydelse för vitala frågor inom bekämpningsmedelskontrollen och att en väl fungerande växtskyddsverksamhet aktivt kan bidra inte bara till ett bättre bekämpningsmedelurval utan även till ökad säkerhet vid bekämpningsmedelshanteringen och till ett ökat ansvar hos förbrukaren att inte onödigtvis använda kemiska medel. *Statens naturvårdsverk* delar denna uppfattning. Det är vidare enligt *produktkontrollnämnden* synnerligen betydelsefullt att den angivna växtskyddsverksamheten kan bedrivas under sådana former att den blir attraktiv för kvalificerade forskare, vilket underlättas vid en integrering i en större verksamhet såsom vid lantbrukshögskolan. *LRF* understryker att man noga måste överväga alternativa åtgärder till kemisk bekämpning.

Samtliga remissinstanser tillstyrker eller lämnar utan erinran förslaget om att överföra växtskyddsanstaltens kemiska avdelning till statens lantbrukskemiska laboratorium.

I fråga om rådgivningsverksamheten anser *lantbrukshögskolan* att den direkta växtskyddsrådgivningen till odlarna är nära knuten till odlingstekniken i övrigt och att den därför huvudsakligen bör ske genom lantbruksnämndernas försorg. Enligt *Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund*, *Svenska plantskolornas riksförbund* och *Sveriges yrkesfruktodlares riksförbund* är informationen och rådgivningen på trädgårdsområdet i dag klart underdimensionerad. Brister finns i utredningens förslag inom detta område. Medan forsknings- och försöksverksamheten och till viss del även inspektionen tillförts personella resurser, har rådgivnings- och upplysningsverksamheten fått vidkännas betydande effektivitetsminskning. Utredningens förslag beträffande inspektion och upplysning innebär enligt *statens centrala frökontrollanstalt* en icke godtagbar försvagning. Miljövårdsaspekterna medger inte någon försvagning i sammanhanget. Till särskilt stor fördel vid ett genomförande av alternativ 3 skulle enligt *statens växtskyddsanstalt* vara att de resurser för rådgivningsverksamhet, som anstalten f. n. förfogar över, bibehålls i sin helhet inom ett för allsidig växtskyddsverksamhet avsett institut.

Vad prognostjänsten beträffar poängterar *lantbrukshögskolan* att ett effektivt prognosarbete kräver att åtminstone en expert helt kan ägna sig åt detta specialområde. Då denna verksamhet bl. a. syftar till en begränsning av bekämpningsmedelsanvändningen är det inte minst av miljövårdsskäl av vikt att innehavaren av tjänsten odelat kan ägna sig åt den. En organisatorisk anknytning av tjänsten till övrig växtskyddsverksamhet är nödvändig. Enligt *statens växtskyddsanstalt* leder utredningens förslag med hänsyn till den vikt som måste tillmätas prognosverksamheten till en allvarlig försvagning av växtskyddsarbetet. *Statens plantskolenämnd* framför liknande synpunkter. Även *skogshögskolan m. fl. remissinstanser* understryker prognosverksamhetens stora betydelse inom ett rationellt bedrivet växtskydd. *Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund*, *Svenska plantskolornas riksförbund* och *Sveriges yrkesfruktodlares riksförbund* anser att tjänsten bör knytas till lantbrukshögskolan.

Lantbruksstyrelsen framhåller att enmansfilialernas överförande till nämnderna inte enbart är betydelsefullt för rådgivningen utan även för att tillgodose behov av nödvändig intern service i inspektionsverksamheten som komplement till lantbrukshögskolans service. Detta förutsätter dock att berörda nämnder erhåller nödvändig utrustning och facklitteratur. Enligt *statens centrala frökontrollanstalt* bör filialerna stå under växtskyddsanstaltens direkta ledning. *Statens växtskyddsanstalt* anser att filialerna bör tillhöra den organisatoriska enhet, i vilken verksamheten för växtskyddsförsök och -forskning ingår. Om filialerna förs över till lantbruksnämnderna bör befattningshavarna erhålla samma möjligheter som hittills i fråga om laboratorieutrustning och odlingsmöjligheter. *Statens plantskolenämnd*, *skogshögskolan* och *W. Weibull AB* anser att filialerna bör kvarstå inom växtskyddsorganisationen. *Lantbrukshögskolan* och *Svenska lantmännens riksförbund* föreslår att växtskyddsfilialerna samordnas med övrig forskning och försöksverksamhet vid högskolorna. *LRF* tillstyrker utredningens förslag men anser det angeläget att befattningshavarna vid filialerna deltar i planeringen och uppläggningsarbetet av försöksverksamheten i resp. jordbruksdistrikt och svarar för prognosverksamheten. Laboratorieresurser bör ställas till förfogande. Liknande synpunkter framför *Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund*, *Svenska plantskolornas riksförbund* och *Sveriges yrkesfruktodlares riksförbund*.

I fråga om inspektionsverksamheten framhåller *lantbruksstyrelsen* att inspektionsverksamheten kommer att vara starkt beroende av den på växtskyddsområdet bedrivna rådgivningsverksamheten och att det ofta är samma personal som handhar bägge dessa funktioner. Det är därför naturligt att den centrala enheten för växtinspektion som placeras vid styrelsen anförtros övriga växtskyddsfrågor och därigenom blir en samlande enhet för växtskyddsuppgifterna i lant-

bruksorganisationen. *Skogsstyrelsen* finner det med hänsyn till förhållandena naturligt att ansvaret för det totala växtskyddet för skog samlas på skogliga organ och att uppgiften således bör omfatta även den yttre inspektionen. Utförandet av inspektionen bör samordnas med inspektionen på övriga områden och kan således vara organiserad som utredningen föreslår. *Statens livsmedelsverk* avser att bygga ut kontrollen av bekämpningsmedel i grönsaker och kommer därigenom att få ett ökat behov av att anlita växtinspektörer. Man måste också räkna med ett ökat samarbete mellan den inre inspektionen inom växtskyddet och livsmedelsverket. Den framtida placeringen av lantbruksstyrelsen i Jönköping medför enligt *statens centrala frökontrollanstalt* en isolering av växtinspektionen gentemot andra växtskyddsenheter. Liknande synpunkter framför *statens plantskolenämnd*. Frökontrollanstalten finner det lättare att upprätthålla ett effektivt växtskydd, om upplysning och inspektion är knutna till en fristående institution. Enligt *statens växtskyddsanstalt* är växtinspektionen i sitt arbete så nära sammankopplad med övrig växtskyddsverksamhet att den lämpligen bör ingå i en organisatorisk enhet med uppgifter på växtskyddets alla centrala arbetsområden. Eftersom inspektionsarbetet har ett betydande inslag av myndighetsutövning bör dock i sådant fall verksamheten stå under lantbruksstyrelsens tillsyn. Ledningen av inspektionen bör förläggas till Skåne.

Enligt *lantbrukshögskolans* mening inger utredningens förslag beträffande inspektionsverksamheten vissa betänkligheter. Om en tillräckligt stark serviceenhet upprättas vid högskolan kan dock både inspektionens behov av specialistservice och det ömsesidiga behovet av kontakt tillgodoses på ett betryggande sätt. Ett bibehållande av inspektionsverksamheten inom växtskyddsorganisationen anser *skogshögskolan* mest ändamålsenligt. *RRF* finner det angeläget att en utvidgning av inspektionsverksamheten görs så att kontroll av alla importerade livsmedelsråvaror blir möjlig. *Svenska lantmännens riksförbund* anser att växtinspektionen kommer att fungera bättre om den blir förlagd till Skånedelen av lantbrukshögskolan samt ställs under lantbruksstyrelsens tillsyn. *Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund*, *Svenska plantskolornas riksförbund* och *Sveriges yrkesfruktodlares riksförbund* anser att det enda sättet att skydda den svenska odlingen från svårare skadegörare är en effektiv importkontroll.

Frågan om den resistensbiologiska avdelningen bör placeras i Svalöv eller Alnarp är enligt *statskontoret* beroende av hur stora kostnaderna blir för staten vid de olika alternativen. *RRV* finner att en förläggning till Alnarp bör vara det mest fördelaktiga, inte minst statsfinansiellt. *Statens centrala frökontrollanstalt* framhåller att vid förläggning av enheter, som har till uppgift att undersöka och yttra sig över nya växtförädlingsprodukter, i anslutning till annan växtförädlingsverksamhet uppkommer frågan om kravet på full objektivitet. Anstalten

framhåller även att en förläggning till Svalöv utan tvekan innebär en splittring av resurserna i jämförelse med en förläggning till Alnarp. *Lantbrukshögskolan*, *statens plantskolenämnd*, *Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund*, *Svenska plantskolornas riksförbund*, *Sveriges yrkesfruktodlares riksförbund* och *W. Weibull AB* förordar förläggning till Alnarp. *Växtskyddsanstalten*, *LRF*, *Svenska lantmännens riksförbund* och *Sveriges utsädesförening* anser att verksamheten bör lokaliserar till Svalöv.

Lantbrukshögskolan anser att resurser för nematodverksamhet även bör finnas vid Ultuna. *LRF* och *Svenska lantmännens riksförbund* framhåller att den enda väg förutom anpassning av växtföljderna som synes någorlunda lovande för att komma till rätta med nematodproblemen är just växtförädlingen. Det bör då även här vara naturligt att geografiskt samlokalisera verksamheterna och förordar därför att även nematodverksamheten förlägs till Svalöv.

I fråga om resurser och kostnader anser *statskontoret* att den föreslagna förstärkningen av resurserna för forskning och förvaltning på växtskyddsområdet inte är en förutsättning för omorganisationens genomförande. *Statskontoret* och *RRV* anser att behovet av nya tjänster för växtskyddsverksamheten bör vägas mot andra behov på myndighetsnivån och prövas i samband med lantbrukshögskolans och lantbruksstyrelsens ordinarie anslagsframställningar.

Statens växtskyddsanstalt framhåller att genom omorganisationen erhålls inte någon effektivitetsvinst på den administrativa sidan, som inte kan erhållas vid en administrativ samordning mellan ett fristående växtskyddsinstitut och t. ex. lantbrukshögskolan. *Statens plantskolenämnd* anser att förslaget till personalförstärkningar för den resistensbiologiska forskningen är glädjande men förslaget kan endast uppfattas som en etapp i ett fortlöpande utbyggnadsprogram. *Lantbrukshögskolan* ifrågasätter om de beräknade resurserna för växtskyddet är tillräckliga för att miljövårdsaspekterna skall kunna tillgodoses. Högskolan uppfattar de av utredningen framlagda kostnadsberäkningarna mera som ett underlag för ställningstagandet i själva principfrågan om växtskyddsverksamhetens organisation än som ett konkret förslag beträffande den framtida anslagstilldelningen till verksamheten. *Skogshögskolan* anser att de nya tjänsterna i betydande grad kommer att bidra till ett mer slagkraftigt växtskydd.

LRF understryker nödvändigheten av att man tillskapar nya resurser i enlighet med utredningsförslaget. Förbundet fäster uppmärksamheten på att därutöver möjlighet ges till bidrag över lantbrukshögskolans försöksanslag för att intensifiera försöksverksamheten inom ämnesområdet. *Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund*, *Svenska plantskolornas riksförbund* och *Sveriges yrkesfruktodlares riksförbund* framhåller att de personella resurser som tillförs serviceenheten är alldeles för begränsade.

De står inte i rimlig proportion till det behov av expert- och servicehjälp, som kommer att finnas där. Förbunden finner det angeläget att ytterligare en trädgårdstjänst inrättas. I fråga om inspektionsverksamheten anser förbunden att en personalförstärkning krävs för att göra denna effektiv. *Utsädesföreningen* konstaterar att utredningen i viss utsträckning tillmötesgått kraven på resursförstärkning av resistensbiologin. *W. Weibull AB* anser att utredningens förslag till förstärkningar av resistensbiologin är ett minimikrav, som inte får underskridas.

Departementschefen

Sjukdomar och skador på växtligheten vållar årligen avsevärda förluster. Angreppen förorsakas av såväl djur t. ex. insekter, nematoder, kvalster och sorkar som växter t. ex. svampar, bakterier och virus. Skadorna kan också vara av fysiogen art såsom köldskador och immissions-skador. Det är svårt att ange omfattningen av skadegörelsen. Enligt vissa internationella beräkningar uppgår de årliga förlusterna genom angrepp av insekter och kvalster till ca 14 % av den potentiella världsskörden. Förlusterna genom angrepp av växter uppskattas till ca 12 % av denna skörd. För Västeuropa med dess förhållandevis välutvecklade växtskydd beräknas förlusterna genom insekter och kvalster begränsa sig till ungefär 5 %. Förlusterna genom växtsjukdomar tycks vara ungefär lika stora över hela världen.

Sedan lång tid tillbaka försöker man på olika sätt skydda sig mot dessa angrepp. En exakt kalkyl över lönsamheten av växtskyddsinsatserna är svår att göra. Vinsten genom bekämpning av vissa särskilt betydelsefulla skadedjur inom svenskt jordbruk och trädgårdsnäring har dock beräknats till över 100 milj. kr. per år. Bekämpning av potatisbladmögel och utsädesburna svampsjukdomar uppskattas ge en motsvarande årlig vinst. Vidare kan nämnas att enligt gjorda uppskattningar 10—15 % av värdet av den tillvaratagna skörden inom jordbruk och trädgårdsskötsel räddas genom olika slag av växtskyddsinsatser. Detta motsvarar en bruttovinst av 400—500 milj. kr. per år.

Statens insatser inom jordbruks- och trädgårdsnäringarna uppgår på växtskyddsområdet till ca 10 milj. kr. per år. I fråga om näringarnas egna kostnader för växtskyddsåtgärder är endast känt att de årliga inköpen av växtskyddsmedel belöper sig på ca 65 milj. kr. Totalt torde kostnaderna för växtskyddsåtgärder uppgå till ca 100 milj. kr. per år.

Statens växtskyddsanstalt är centralt statligt organ för uppgifter på växtskyddets område. Anstaltens uppgift är att bedriva vetenskaplig forskning i samråd med lantbrukshögskolan samt praktiska försök. Verksamheten skall företrädesvis avse problem av mera omedelbar praktisk betydelse för jordbruket och trädgårdsnäringen. Anstalten skall

dessutom utföra kontroll och inspektion på växtskyddets område samt lämna råd och anvisningar i ämnen som tillhör anstaltens ämnesområde.

Huvudanstalten är belägen i Solna och dessutom finns filialer i Åkarp, Röbbäcksdalen, Linköping, Kalmar och Skara. De tre sistnämnda är s. k. enmansfilialer. Vid huvudanstalten finns, förutom kansli, zoologiska, botaniska och kemiska avdelningar, inspektionsavdelning samt upplysningsavdelning. Anstalten har 110 anställda. Verksamheten drar en årlig kostnad av ca 8 milj. kr. och ger inkomster på 2 milj. kr. Den fördelar sig med 60 % på forskning och försök, 20 % på upplysningsverksamhet samt 20 % på inspektionsverksamhet.

Verksamhet inom växtskyddsområdet bedrivs även av andra statliga organ. Vid lantbrukshögskolan förekommer omfattande undervisning, forskning och försök på det växtpatologiska området. Vid skogshögskolan arbetar flera institutioner med växtskyddsfrågor inom skogsbruket. Kungl. Maj:t har i enlighet med beslut av 1971 års riksdag föreskrivit att dessa delar av högskolans verksamhet skall förläggas till Uppsala. Lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna fullgör viktiga uppgifter på växtskyddsområdet genom sin rådgivningsverksamhet. Sistnämnda organ medverkar också aktivt i inspektionsarbetet.

Dävarande chefen för jordbruksdepartementet tillkallade år 1971 sakkunniga för att utreda frågor rörande kontrollanstalterna på jordbrukets område. De sakkunniga har i betänkandet (Ds Jo 1973: 5) Den framtida växtskyddsverksamheten lagt fram förslag om organisationen av växtskyddsverksamheten.

Utredningen har analyserat behovet av växtskyddsinsatser i framtiden. Utredningen räknar på sikt med en viss ökning av behovet inom jordbruket, beroende bl. a. på en fortsatt specialisering vilken leder till ökad ensidighet i växtodlingen. Även inom trädgårdsnäringen väntas för framtiden ett betydande och möjligen ökande behov av växtskyddsinsatser. Växtskyddsforskningen kommer också att behöva inriktas på att finna växtskyddsmetoder som bättre än hittills tillgodoser miljövårdens krav. Omkring hälften av det totala växtskyddsbehovet beräknar utredningen faller på de delar av landet som ligger söder om Öster- och Västergötland.

Utredningen anser att fortsatta och även ökade växtskyddsinsatser är klart samhällsekonomiskt motiverade. Det finns också enligt utredningen goda möjligheter att genom ytterligare åtgärder i växtskyddande syfte nedbringa de skördeförluster som nu förekommer.

I organisationsfrågan har utredningen i enlighet med sina direktiv först undersökt möjligheterna till samordning av de anstalter utredningsuppdraget omfattar. Utredningen har dock inte funnit tillräckliga motiv föreligga för att föreslå en sammanföring av dessa.

Utredningen har därefter undersökt möjligheterna att integrera växtskyddet med andra verksamheter på lantbruksområdet. Utredningen

föreslår att växtskyddsanstaltens olika funktioner förs samman med de organ där motsvarande funktion inom lantbrukssektorn i övrigt ligger. Eftersom forskning och försök på lantbruksområdet handhas av lantbrukshögskolan föreslås denna del av växtskyddsanstalten flyttad till högskolan. Organisation av forskningen och försöksverksamheten på växtskyddsområdet bör bli analog med den som gäller på andra ämnesområden vid högskolan. Rådgivnings- och upplysningsverksamheten delas mellan lantbrukshögskolan samt lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna. Inspektionsverksamheten överförs till lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna. Den kemiska verksamheten inordnas i statens lantbrukskemiska laboratorium. Växtskyddsanstalten upphör därigenom som självständig myndighet.

Utredningen föreslår att försöksavdelningen för norrländskt växtskydd, som i huvudsak motsvarar nuvarande norrländska växtskyddsfilialen, förläggs till Röbbäcksdalen. Övriga försöksavdelningar fördelas med omkring 40 % av personalen till Uppsala och ca 60 % till Skåne. Den rådgivningspersonal som överförs till lantbrukshögskolan föreslås också bli fördelad mellan Uppsala och Skåne.

Remissinstanserna ansluter sig till utredningens synpunkter i fråga om det framtida behovet av växtskydd och om målet för den statliga växtskyddsverksamheten. När det gäller organisationen av denna verksamhet tillstyrker flertalet remissinstanser utredningens förslag om integration. Bland dessa instanser återfinns lantbruksstyrelsen, lantbrukshögskolan, Svenska lantarbetareförbundet och LRF. Andra remissinstanser såsom statens växtskyddsanstalt och Sveriges utsädesförening förordar ett fristående växtskyddsinstitut som är nära associerat med lantbrukshögskolan.

För egen del får jag anföra följande.

Den verksamhet som genom statliga organ bedrivs på växtskyddsområdet är omfattande och har hittills på ett betydelsefullt sätt medverkat till att minska skördeförlusterna inom jordbruket och trädgårdsnäringen. Verksamheten framstår som klart samhällsekonomiskt motiverad. Utredningen om kontrollanstalterna på jordbrukets område har analyserat det framtida behovet av växtskyddsåtgärder. Utredningen räknar med en viss ökning av behovet av växtskyddsinsatser, bl. a. beroende på en fortsatt specialisering som leder till ökad ensidighet i växtodlingen. Även inom trädgårdsnäringen väntas för framtiden ett betydande och möjligen ökande behov av växtskyddsåtgärder. Det finns enligt utredningen också goda möjligheter att genom ökade åtgärder i växtskyddande syfte ytterligare nedbringa skördeförlusterna. Samhället ställer numera andra krav än tidigare på att växtskyddsåtgärder utformas så att de kan godtas från miljö- och livsmedelssynpunkt. Detta kräver ökade insatser inom i första hand forskningen. Med hänsyn till dessa förhållanden föreligger starka motiv för fortsatta växtskyddsinsatser från samhällets sida.

I likhet med utredningen och remissinstanserna anser jag att målet för samhällets växtskyddsinsatser bör vara att med beaktande av samhällets krav på en god miljö och på livsmedlens beskaffenhet skydda berörda näringar mot skadegörare på nyttoväxter och vegetabiliska produkter. Detta bör ske genom att förebygga och hindra att skadegörare införs och utbreder sig i landet samt genom att främja åtgärder för deras bekämpande. Forsknings- och försöksverksamheten på området bör syfta till att klarlägga olika skadegörares levnadsförhållanden, uppträdande och ekonomiska betydelse och att prova ut skyddsåtgärder som är ekonomiskt försvarbara och från livsmedels- och miljösynpunkt acceptabla. Ett mycket viktigt led är rådgivningen, som bör sikta till ökade kunskaper i växtskydd samt snabb information om aktuella växtskyddsproblem till berörda yrkesutövare och till allmänheten. Målet för den yttre inspektionen bör framför allt vara att hindra att till vårt land införs växtskadegörare, som kan vålla allvarliga skador på inhemska odlingar eller på lagrade växtprodukter. Den inre inspektionens uppgift bör vara att motverka vissa för växtodlingen farliga skadegörare inom landet.

För att nyssnämnda mål skall kunna uppnås på bästa sätt måste växtskyddsorganisationen vara effektivt och ändamålsenligt utformad. Utredningens undersökning visar att brister föreligger i den nuvarande organisationen. Verksamheten är uppdelad på olika organ och växtskyddsfrågorna har kommit att i viss mån stå skilda från samhällets verksamhet i övrigt inom jordbruk och trädgårdsnäring. Med hänsyn härtill finner utredningen att växtskyddsfrågorna i framtiden bör i ökad utsträckning integreras med växtodlingsverksamheten i övrigt. I likhet med remissinstanserna delar jag denna principiella synpunkt.

Forsknings- och försöksverksamheten på växtodlingsområdet är till väsentlig del koncentrerad till lantbrukshögskolan. En samordning av växtskyddsanstaltens forsknings- och försöksaktiviteter med högskolans ter sig därför naturlig. Den del av skogshögskolans verksamhet som rör växtskyddsfrågor kommer enligt statsmakternas beslut att bli förlagd till Ultunaområdet. Inom och i anslutning till lantbrukshögskolan kommer följaktligen att koncentreras avsevärda växtskyddsresurser. Utredningen har diskuterat olika alternativ till samordning mellan växtskyddsanstalten och andra organ. Om vinsterna av en rationalisering skall till fullo tillvaratas bör enligt min mening integrationen bli så fullständig som möjligt. Den del av anstaltens verksamhet som utgör forskning och försök bör därför inlemmas i högskolan. Jag delar alltså den mening som utredningen och flertalet remissinstanser gett uttryck åt.

Den mycket omfattande statsunderstödda rådgivningsverksamhet inom jordbruket och trädgårdsnäringen som i dag förekommer, är uppdelad mellan lantbrukshögskolan samt lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna. De sistnämnda organens verksamhet täcker i stort sett alla grenar av näringarnas verksamhet och riktar sig huvudsakligen till näringsut-

övarna själva. Högskolans rådgivningsverksamhet förmedlar forskningens och försöksverksamhetens resultat till lärare, administratörer m. fl. Den informations- och rådgivningsverksamhet som växtskyddsanstalten f. n. bedriver bör på motsvarande sätt delas upp mellan lantbruksverksorganisationen och högskolan. Växtskyddsfrågorna kan därigenom på ett bättre sätt än hittills vinna beaktande i dessa organs arbete.

Växtskyddsanstalten svarar för växtinspektionens arbete men lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna deltar på olika sätt i verksamheten. Utredningens förslag att föra över inspektionen till lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna medför flera fördelar. Styrelsen blir centralt statligt organ även för kontroll och inspektion på växtskyddsområdet och får ansvaret för att gällande bestämmelser på området tillämpas. Genom att förlägga de regionala arbetsuppgifterna till lantbruksnämnderna erhålls en mycket god bevakning över hela landet. De stora resurser som styrelsen och nämnderna förfogar över medger att vid större angrepp av växtskadegörare tillräckliga insatser blir möjliga. En fördel för nämnderna är att de får en total överblick av växtskyddssituationen i resp. län.

Med hänsyn till de omfattande arbetsuppgifter på växtskyddsområdet, som härigenom åläggs lantbruksstyrelsen bör en särskild rådgivande grupp för växtskyddsfrågor inrättas vid styrelsen i enlighet med utredningens förslag. För svårare diagnostisering och vissa utredningar bör styrelsen och nämnderna kunna vända sig till lantbrukshögskolan.

I likhet med utredningen och remissinstanserna förordar jag att växtskyddsanstaltens kemiska avdelning inordnas i statens lantbrukskemiska laboratoriums verksamhet i Uppsala.

Vad jag nu förordat innebär att växtskyddsanstaltens olika verksamhetsgrenar integreras med och uppgår i andra statliga organ. Växtskyddsanstalten kommer härigenom att upphöra som självständig myndighet.

Jag övergår här efter till frågan om lokaliseringen av växtskyddsverksamheten.

Behovet av växtskyddsinsatser i olika delar av landet liksom också möjligheterna till samverkan och gemensamt resursutnyttjande mellan närliggande verksamhetsgrenar bör vara avgörande för lokaliseringen. På grund härav förordar jag i likhet med utredningen att verksamheten med norrländska växtskyddsfrågor blir kvar i Röbbäcksdalen, Umeå. Övrig försöksverksamhet bör fördelas i huvudsaklig överensstämmelse med utredningens förslag mellan Ultuna och Alnarp. Detta innebär att ca 40 % av tjänsterna placeras i Ultuna och ca 60 % i Alnarp. Särskilda serviceenheter med expertis för provdiagnostisering bör inrättas på båda dessa platser.

När det gäller lokaliseringen av verksamheten inom resistensbiologin har utredningen diskuterat två förläggningsorter i Skåne, Alnarp och Svalöv. Båda är enligt utredningens mening i och för sig lämpliga.

Möjligheterna till gemensamt utnyttjande av lokaler, speciallaboratorier, apparatur och försöksutrustning är störst i Alnarp. Som riksrevisionsverket framhållit är därför en lokalisering dit att föredra från finansiell synpunkt. Den resistensbiologiska forskningen kräver ett nära samarbete med övrig växtskyddsforskning, vilket bäst kommer till stånd vid en förläggning till Alnarp. Å andra sidan erhålls vid en förläggning till Svalöv goda kontakter med växtförädlingen vid Sveriges utsädesförening. Som statens centrala frökontrollanstalt påpekar medför emellertid en förläggning till Svalöv i anslutning till utsädesföreningen att den resistensbiologiska verksamhetens objektivitet kan komma att ifrågasättas, särskilt som en av denna verksamhets uppgifter är att undersöka och yttra sig över nya växtförädlingsprodukter. Jag förordar därför i likhet med flertalet remissinstanser att den resistensbiologiska verksamheten sammanläggs med övriga högskoleaktiviteter i Alnarp.

Vid växtskyddsanstalten finns f. n. en tjänst som professor och föreståndare. Denna tjänst bör vid omorganisationen ombildas till en professur vid lantbrukshögskolan.

De tre tjänsterna som filialföreståndare i Linköping, Kalmar och Skara bör föras över till resp. lantbruksnämnd och ombildas till lantbrukskonsulenttjänster. Innehavarna av dessa tjänster bör var och en betjäna flera län i frågor om rådgivning och inspektion. De bör även delta i planeringen och uppläggningsen av försök samt svara för prognosverksamhet och vissa för den lokala rådgivningen nödvändiga försök.

Utredningen föreslår att i stället för en tjänst för rådgivningsverksamhet på prognosområdet bör inrättas en lantbrukskonsulenttjänst som förstärkning av personalen på växtskyddsområdet vid de sydligaste lantbruksnämnderna. Remissinstanserna framhåller dock att starka skäl talar för att tjänsten för rådgivningsverksamhet på prognosområdet behålls, eftersom ett effektivt prognosarbete kräver att åtminstone en expert helt kan ägna sig åt detta specialområde. Jag delar remissinstansernas uppfattning på denna punkt och förordar att tjänsten knyts till lantbrukshögskolan.

Utredningens förslag till ny växtskyddsorganisation innebär att elva nya tjänster tillförs denna. Vidare föreslås en ökning i fråga om omkostnader och medel för kemiska analyser. Till lantbruksstyrelsens förfogande bör ställas medel för att bekosta brådskande undersökningar i samband med inspektionsverksamheten. Ett genomförande av utredningens förslag beräknas medföra ökade statsutgifter med ca 1 milj. kr. per år. Kostnader för erforderliga byggnadsinvesteringar vid Ultuna och Alnarp har av byggnadsstyrelsen preliminärt uppskattats till ca 12 milj. kr., vartill kommer inredning och utrustning för drygt 6 milj. kr.

Utredningens förslag i fråga om nya tjänster och övriga resursförstärkningar bör prövas i anslutning till de årliga anslagsframställningarna. Även i fråga om omfattningen av och kostnaderna för erforderliga

lokaler samt inredning och utrustning avser jag att återkomma till Kungl. Maj:t.

Utredningen föreslår att omorganisationen bör ske den 1 juli 1976. Jag tillstyrker i huvudsak detta förslag. Jag anser dock att växtskyddsanstaltens kemiska avdelning bör föras över till statens lantbrukskemiska laboratorium när lämpliga lokaler blivit färdigställda där. Inspektionsavdelningen bör kunna föras över till lantbruksstyrelsen redan under budgetåret 1975/76. Jag avser att senare föreslå Kungl. Maj:t att bemyndiga mig att tillsätta en särskild organisationskommitté, som skall svara för de närmare förberedelsearbetena för omorganisationen.

Hemställan

Under återopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att godkänna de av mig förordade riktlinjerna för den framtida organisationen av växtskyddsverksamheten.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

